

OKULLARDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ
KÜLTÜRÜNÜN, GÜVENLİ DAVRANIŞLAR AÇISINDAN
İNCELENMESİ; BAŞİSKELE İLÇESİNDE BİR
ARAŞTIRMA

KOCAELİ SAĞLIK VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

LÜTFİ BİÇER

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANA BİLİM DALI
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

L. BİÇER
KOCAELİ SAĞLIK VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ 2024

KOCAELİ 2023

**OKULLARDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KÜLTÜRÜNÜN, GÜVENLİ
DAVRANIŞLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ; BAŞİSKELE İLÇESİNDE
BİR ARAŞTIRMA**

KOCAELİ SAĞLIK VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

LÜTFİ BİÇER

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANA BİLİM DALI
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KOCAELİ 2024

Onay Sayfası

Bu tez Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Yurdanur DİKMEN

Enstitü Müdürü

Bu tezin **Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans** derecesinin tüm gerekliliklerini karşıladığını onaylıyorum.

Dr. Ahmet ŞEN

Bölüm Başkanı

Lütfi BİÇER tarafından teslim edilen “Okullarda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün, güvenli davranışlar açısından incelenmesi; Başiskele ilçesinde bir araştırma” başlıklı bu tezin kapsam ve kalite bakımından Yüksek Lisans derecesi için yeterli olduğunu değerlendirmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Gül Çiçek Zengin BİNTAŞ

Danışman

Tez Jürisi Üyeleri: (1. isim: Jüri başkanı; 2. isim: Danışman)

Unvan ve İsim

Hemşirelik Bölümü, Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi

Unvan ve İsim

Hemşirelik Bölümü, Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi

Unvan ve İsim Kurum Bilgileri

Unvan ve İsim Kurum Bilgileri

Unvan ve İsim Kurum Bilgileri

Tarih: .../ ... / 2024

Orijinallik Sayfası

İşbu belge ile tezimde yer alan tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, kurallar gereği bu çalışmada özgün olmayan tüm materyal ve sonuçlar için ilgili kaynakların verildiğini beyan ederim.

Lütfi BİÇER

İmza:

ÖZ

OKULLARDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KÜLTÜRÜNÜN, GÜVENLİ DAVRANIŞLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ; BAŞİSKELE İLÇESİNDE BİR ARAŞTIRMA

Bu tez, Kocaeli ili Başiskele ilçesindeki okullarda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) kültürünü güvenli davranışlar açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, özellikle meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin İSG farkındalık düzeyleri analiz edilmiş ve İSG kültürünün okullardaki mevcut durumu değerlendirilmiştir. Çalışmada, İSG'nin eğitim kurumlarındaki önemi, güvenlik kültürünün oluşturulmasına yönelik faktörler ve bu kültürün öğrenci ve çalışan güvenliği üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Araştırma, anket yöntemiyle gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Bulgular, okullardaki İSG uygulamalarının iyileştirilmesi gerektiğini ve güvenlik kültürünün çalışanların güvenli davranışlarını artırmada kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Çalışma sonucunda, İSG kültürünün yaygınlaştırılması için eğitim, risk yönetimi ve politika geliştirme alanlarında öneriler sunulmuştur. Bu tez, eğitim kurumlarında İSG uygulamalarının geliştirilmesine yönelik önemli katkılar sağlamayı hedeflemektedir.

BİÇER, Lütfi

Yüksek Lisans, İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Gül Çiçek Zengin BİNTAŞ

Aralık 2024, 83 sayfa

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Güvenlik Kültürü, Güvenli Davranışlar, Meslek Liseleri

ABSTRACT

FUNCTIONALITY OF ASSOCIATIONS OPERATING IN THE FIELD OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY

This thesis aims to examine the culture of occupational health and safety (OHS) in schools in Başıskele district of Kocaeli province in terms of safe behaviors. The study specifically analyzes the awareness levels of teachers working in vocational high schools and evaluates the current state of the OHS culture in schools. The importance of OHS in educational institutions, factors contributing to the establishment of a safety culture, and the impact of this culture on student and staff safety are addressed within the scope of this research.

The study was conducted through surveys, and the collected data were analyzed using statistical methods. The findings highlight the necessity of improving OHS practices in schools and underscore the critical role of safety culture in promoting safe behaviors among staff. Based on the results, recommendations are provided for enhancing OHS culture, including areas such as education, risk management, and policy development. This thesis aims to make significant contributions to the improvement of OHS practices in educational institutions.

BİÇER, Lütfi

MSc, Department of Occupational Health and Safety

Thesis Supervisor: Dr. Instructor Member Gül Çiçek Zengin BİNTAŞ

December 2024, 83 pages

**Keywords: Occupational Health and Safety, Safety Culture, Safe Behaviors,
Vocational High Schools**

TEŞEKKÜR

Bu araştırmamda bana yol gösteren değerli Hocam Gül Çiçek ZENGİN BİNTAŞ'a, araştırmamda bana yardımcı olan değerli arkadaşım Volkan Alparslan KILIÇ'a teşekkür ederim.

Lütfi BİÇER

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Onay Sayfası.....	iii
Orijinallik Sayfası.....	iv
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1. TEMEL KAVRAMLAR.....	3
1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramları	3
1.2 İş Sağlığı.....	3
1.3 İş Güvenliği	3
1.4 İş Sağlığı ve Güvenliği	4
1.5 İş Sağlığı ve Güvenliği Önemi	4
1.6 İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı	5
1.7. Güvenlik Kültürü.....	5
1.8. Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği Tarihçesi	6
1.8. Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Mevzuatlar	7
BÖLÜM 2. OKULLARDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ.....	11
2.1. Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi	11
2.2.Okulların Tehlike Sınıfları	11
2.2.Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışmaları.....	13

2.2.1. Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Programları	13
2.2.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Materyalleri	14
2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliği Komiteleri ve Temsilcileri.....	15
2.2.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Denetimleri ve Tatbikatlar.....	16
2.2.5. İş Sağlığı ve Güvenliği Politikalarının Uygulanması	17
2.2.6. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Katılımı	17
2.2.7. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminde İnovasyon ve Teknoloji Katılımı	18
2.3. İşveren Olarak Okul Yöneticilerinden Beklenen Durumlar	19
2.3.1. Acil Çıkışlar	19
2.3.2. Yaşanan Kazalar	20
2.3.3. İlk yardım	20
2.4.Okullarda Yaşanan Kaza Örnekleri	20
2.5.Okullarda Risk Yönetimi ve Değerlendirme Yöntemleri.....	24
2.6.Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Standartları ve Eğitim Kurumlarına Uygulanabilirliği	25
2.7. İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürünün Öğrenci Güvenliğine Katkısı	26
BÖLÜM 3. BAŞISKELE İLÇESİNDE BİR ARAŞTIRMA	27
3.1. Araştırmanın Problemi	27
3.2. Araştırmanın Amacı	28
3.3. Araştırmanın Önemi	28
3.4. Sayıtlar	28
3.5. Sınırlılıklar.....	28
3.6. Tanımlar	29
3.7. Yöntem.....	29
3.7.1. Araştırmanın Modeli	30
3.7.2. Evren ve Örneklem.....	30
3.7.3. Veri Toplama Araçları.....	32

3.7.4. Verilerin Toplanması	33
3.7.5. Verilerin Analizi	33
3.8. Bulgular	34
3.8.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği ‘ne ilişkin Betimsel İstatistikler	34
3.8.2. Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular	37
3.8.3. Medeni durum değişkenine ilişkin bulgular	39
3.8.4. Okul türü değişkenine ilişkin bulgular	40
3.8.5. Yaş değişkenine ilişkin bulgular	42
3.8.6. Eğitim seviyesine ilişkin bulgular	44
3.8.7. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Alma durumu	45
3.8.8. Ramak kala olay yaşamış olma durumuna ilişkin bulgular	46
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	54
KAYNAKÇA	62
EKLER.....	67
Ek1. Çalışma Ölçek İzni	67
Ek2. Literatür Özeti.....	68

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo

Sayfa

Tablo 2.1.: Okul Türlerine Göre Tehlike Sınıfları	12
Tablo 3.1. Katılımcılara ilişkin tanımlayıcı özellikler	31
Tablo 3.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği ‘ne İlişkin Betimsel İstatistikler .	34
Tablo 3.3. Cinsiyete ilişkin bulgular	37
Tablo 3.4. Medeni durum değişkenine ilişkin bulgular	39
Tablo 3.5. Okul değişkenine ilişkin bulgular	40
Tablo 3.6. Yaş değişkenine ilişkin bulgular	42
Tablo 3.7. Eğitim seviyesine ilişkin bulgular	44
Tablo 3.8. İSG Eğitimi Alma durumu	45
Tablo 3.9 Ramak kala olay yaşamış olma durumuna ilişkin	46
Tablo 3.10. İş Kazası Geçirmiş ve Geçirmemiş Bireyler Arasındaki İş Güvenliği Farkındalığı	48
Tablo 3.11. Çocuğu Olan ve Olmayan Bireyler Arasındaki İş Güvenliği Farkındalığı	49
Tablo 3.12. Meslek hastalığı geçirmiş ve geçirmemiş bireyler arasındaki iş güvenliği farkındalığı	50
Tablo 3.13. Aylık gelir düzeyi 45000 TL'nin altında ve üstünde olan bireylerin iş güvenliği farkındalığı	51
Tablo 3.14. Mesleki kıdem değişkenine ilişkin bulgular	52

KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklama
DHA	Demirören Haber Ajansı
İHA	İhlas Haber Ajansı
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
İSGK	İşyeri Sağlık ve Güvenlik Kurulu
İSU	İzmit Su
KKD	Kişisel Koruyucu Donanım
MTAL	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEM	Milli Eğitim Müdürlüğü
OİSG	Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği
OSH	Occupational Safety and Health
OSGK	Okul Sağlık Güvenlik Kurulu
TCK	Türk Ceza Kanunu

GİRİŞ

İş sağlığı ve güvenliği (İSG), çalışanların fiziksel ve ruhsal sağlıklarını korumayı ve iş kazalarını önlemeyi amaçlayan önlemleri kapsamaktadır. Eğitim kurumları, yalnızca bir öğrenme ortamı değil, aynı zamanda öğrencilerin ve çalışanların önemli bir kısmının zaman geçirdiği yerlerdir. Bu bağlamda, okullarda sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanması hem öğrencilerin hem de çalışanların güvenliği açısından kritik öneme sahiptir. Ancak Türkiye'deki okullarda İSG uygulamalarının henüz yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmektedir. Bu durum, özellikle meslek liseleri gibi daha yüksek risk taşıyan eğitim kurumlarında güvenlik kültürünün oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır [1].

Gelişmiş ülkelerde, İSG kültürünün bireylere erken yaşlarda kazandırılmasının önemi vurgulanmakta ve bu kültürün bireylerin iş yaşamlarında güvenli davranışlar sergilemesine katkı sağladığı belirtilmektedir. Güvenlik kültürü, bir kurumdaki tüm bireylerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ortak değer, inanç ve tutumlarını ifade eder. Ancak Türkiye’de eğitim kurumlarında İSG kültürünün yeterince yerleşmemiş olması, okullarda çeşitli güvenlik risklerine yol açmakta ve kazaların önlenmesini zorlaştırmaktadır [2].

Özellikle mesleki ve teknik liselerde, öğrencilerin fiziksel ekipmanlarla doğrudan temas ettiği ortamlarda güvenlik kültürünün oluşturulması yalnızca bireylerin güvenliği için değil, aynı zamanda toplum sağlığı ve gelecekteki iş güvenliği uygulamaları açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak, eğitim kurumlarının bu alandaki uygulamaları çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Finansal yetersizlikler, kaynak eksiklikleri, yönetimsel farkındalık düzeyinin düşük olması ve mevzuat uyum sorunları bu zorluklardan sadece birkaçıdır. [3].

Bu çalışmanın temel amacı, Kocaeli'nin Başiskele ilçesinde bulunan okullarda İSG kültürünün mevcut durumunu ve bu kültürün güvenli davranışlara olan etkilerini incelemektir. Araştırmada, meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin İSG konusundaki farkındalıkları analiz edilmiş, okullarda güvenlik kültürünün geliştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur. Çalışma sonucunda elde edilen

bulguların, eğitim kurumlarında daha güçlü bir İSG kültürünün oluşturulması ve güvenli davranışların teşvik edilmesi için gerekli politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 1. TEMEL KAVRAMLAR

1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramları

Yapılan çalışmalara bakıldığında iş sağlığı ve iş güvenliği konusunun ayrı ayrı ele alındığı görülmüştür. Fakat çalışan kişilerin sağlıkları ve güvenlikleri ayrı olarak düşünülemez. Ancak kavramsal çerçeve bakımından dönem projesi konusuna daha net bir yaklaşım sergilemek için iş sağlığı ve iş güvenliği kavramları ayrı bir başlık halinde incelenmiştir.

1.2 İş Sağlığı

Çalışma sırasında çalışan kişilerin sağlıklarının korunması anlamına gelmektedir [4].

İş Sağlığı, işyerinde çalışan kişilerin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam iyilik hallerinin sağlamasını, iyi koşullarda çalışma ortamının sağlanmasını, fiziksel ve zihinsel özelliklerine uygun bir işte çalışmasını amaçlar. Bu sebeple sadece fiziksel olarak iyi olması ile değil tüm yönlerden iyilik halini gözetir [5].

Bir başka tanımda iş sağlığı hizmeti, çalışanların çalışma koşullarından kaynaklanan sağlık sorunlarının önlenmesi ve iş sağlığına zarar verebilecek risklere karşı korunmasının yanı sıra fiziksel ve biyolojik yeteneklerine uygun çalışma ortamında çalışmasının sağlanması olarak tanımlanmaktadır [6].

1.3 İş Güvenliği

İş güvenliği kavramının insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenebilir. Aslında insanlar çalışma ortamlarında erken dönemlerden itibaren olası iş kazalarını önlemek için önlem almışlardır. On dokuzuncu yüzyıldan başlayarak sanayileşmenin hızlanması nedeniyle iş güvenliğine olan ihtiyaç çok fazla artmaya başlamıştır [7]. Sanayi sektörlerinin gelişmesi, yeni makinelerin kullanımı ve yeni iş yöntemlerinin ortaya çıkmasını beraberinde getirdi. Bu süreçte, karmaşık iş yapısı nedeniyle işe uyum sağlayamayan çalışanların neden olduğu iş kazaları sıklıkla meydana gelebilmektedir. Aslında çalışanlar sürekli olarak farklı çalışma koşulları ve farklı risklerle karşı karşıya kalmaktadır [8]. Özellikle Birleşmiş Milletler ve sonrasında Avrupa Birliği tarafından iş güvenliği konusunda alınan kararlar, uluslararası alanda faaliyet gösteren kurumları iş güvenliği alanında gerekli önlemleri almaya zorlamıştır. Hatta gerekli uygulamalara uymayan kurumlara da yaptırımlar uygulanmaktadır [9]. Bu süreç, kurumların iş

güvenliği alanında eksikliklerini giderme ihtiyacını meydana getirmiştir. Kurumlar, bu açıdan iş güvenliği alanında uzman personel istihdamına yönelmişlerdir.

1.4 İş Sağlığı ve Güvenliği

İş güvenliği olarak da adlandırılan iş sağlığı ve güvenliği (İSG), iş yerindeki insanların güvenliği, sağlığı ve refahı ile ilgilenen çok disiplinli bir alandır. İş sağlığı ve güvenliği programının amacı, güvenli ve sağlıklı bir iş ortamını teşvik etmektir. İSG ayrıca mesleki ortamdan etkilenebilecek tüm genel halkı da korur [10].

Küresel olarak, her on beş saniyede bir ölüme karşılık gelen, işyeri ile ilgili kazalar veya hastalıklar nedeniyle yılda 2,78 milyondan fazla insan ölmektedir. Her yıl 374 milyon ölümcül olmayan işle ilgili yaralanma vardır. Meslekle ilgili yaralanma ve ölümün ekonomik yükünün, her yıl küresel gayri safi yurtiçi hasılanın yaklaşık yüzde dördü olduğu tahmin edilmektedir [11].

Eğitim alanında iş sağlığı ve güvenliği kavramları birbirinden bağımsız değil, bir bütün olarak ele alınmalıdır. Tüm bu tanımlardan hareketle eğitim kurumunda iş sağlığı ve güvenliği kavramı şu şekilde tanımlanabilir: “Öğrencilerin, öğretmenlerin, diğer eğitim kurumlarının çalışanlarının ve hatta ziyaretçilerin eğitim kurumlarında var olan veya oluşabilecek tehlikelere karşı korunması, ayrıca çalışanların sağlığına zarar verebilecek ve eğitim kurumlarının verimliliğini artırabilecek, tehlike kaynaklarını azaltacak sistematik ve bilimsel çalışmalardır”.

1.5 İş Sağlığı ve Güvenliği Önemi

İş sağlığı hizmetlerinin sunulmasının en önemli nedeni çalışanları korumaktır. İş sağlığı ve güvenliği kavramı konseptinin sosyal ve insani yönlerinin yanı sıra finansal yönü de önemlidir. Ayrıca iş kazaları ve meslek hastalıkları ülke ekonomisine ciddi zararlar vermekte, aynı zamanda iş verimliliğini azaltmakta, bu da büyük tazminatların ödenmesini gerektirmektedir. Bu sebeplerle iş kazalarının ve oluşan meslek hastalıklarının meydana gelmeden önlenmesi önemli bir konudur. Şirketler hayatta kalabilmek, sürdürülebilir rekabet avantajı ve kâr elde edebilmesi için çalışan kişileri korumalı, ürün güvenliğini ve kendi güvenilirliğini sağlamalıdır [12].

Eğitim kurumlarının İSG konusundaki diğer bir önemli nokta da güvenlik kültürü bilincinin oluşturulmasıdır. Gelecekteki iş gücü yükünü alacak olan öğrencilere

sağlıklı güvenli ve iyi bir yaşam bilinci kazandırmada okullara büyük sorumluluklar düşmektedir.

1.6 İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı

İSG'nin amacı, çalışan kişilerin sağlıklarını tehdit eden, ülkenin çalışma ekonomisini olumsuz etkileyen durumları ve şirketlerin itibarını zedeleyen iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemek ve çalışanların sağlığını korumaktır [13]. İSG'nin temel amacı çalışanın korunması, ardından üretim ve işletme güvenliğidir [14]. Eğitimde İş Sağlığı ve Güvenliğinin temel amacı, okulda öğrenci, öğretmen ve personelin sağlık ve güvenliğini sağlamaktır.

Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliğinin korunmasının amacı, öğrenciler ve çalışanlar için en sağlıklı ortamın sağlanması, okuldaki tehlikeli durumların tamamen ortadan kaldırılması, imkansızlık durumunda zararın azaltılması ve eğitimin etkinliğinin artırılması olarak özetlenebilir.

1.7. Güvenlik Kültürü

İş güvenliği, çalışanların sağlığını ve güvenliğini korumak için alınan tüm tedbirlerdir. Ancak teknik önlemler tek başına yeterli değildir. İş güvenliği ve sağlığının korunması söz konusu olduğunda çalışanların güvenli davranışları da çok önemlidir. 'Güvenlik kültürü' kavramı, bir kuruluşun güvenli davranışı teşvik etmesi ve sürdürmesi için önemli bir araçtır.

Güvenlik kültürü, bir şirket çalışanlarının güvenli davranışlarıyla ilgili tutum, değer ve davranışların toplamıdır. Güvenlik kültürü, çalışanlar tarafından güvenli davranışlar için bir çerçeve oluşturur ve bu çerçeve, güvenlik kültürünün benimsenmesi ve uygulanması yoluyla şirkette güvenli bir çalışma ortamının oluşturulmasına katkıda bulunur [15].

Şirket üst yönetiminden başlayarak tüm çalışanlara güvenlik kültürü aşılanmalıdır. Bu nedenle güvenlik kültürü oluşturma sürecinde üst yönetimden başlayarak tüm çalışanlar yer almalıdır. Bir şirkette güvenlik kültürünün oluşması için çalışanlara güvenlik davranışının öneminin anlatılması ve güvenlik davranışının değerlendirildiği ve ödüllendirildiği bir ortamın oluşturulması gerekmektedir.

Ek olarak, şirketinizde bir güvenlik kültürü oluşturmak için çalışan eğitimi çok önemlidir. Çalışanlar güvenli hareket etmek, tehlikelerden kaçınmak ve acil durumlarda hareket etmek için eğitilmelidir. Bu eğitimin düzenli olarak tekrarlanması, çalışanların güvenli davranışları sürdürmelerine de yardımcı olur [7].

Bu nedenle güvenlik kültürü, bir kuruluştaki güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak için önemli bir araçtır. Şirketin üst yönetiminden tüm çalışanlara kadar bir güvenlik kültürü benimsenmeli ve uygulanmalıdır. Bu konuda yapılan araştırmalar, bir güvenlik kültürünün benimsenmesi ve uygulanmasının iş kazalarının azaltılmasına ve çalışanların sağlıklı kalmasına katkıda bulunduğunu göstermektedir.

1.8. Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği Tarihçesi

Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa’da yaşanmış olan Sanayi Devrimi’nin getirdiği ekonomik ve toplumsal dönüşümlere kıyasla farklı bir gelişim süreci izlediğinden, Anadolu topraklarında İSG alanındaki düzenlemeler geç hayata geçmiştir. Ancak Tanzimat Dönemi’nde Osmanlı’da bu alana yönelik bazı adımlar atılmıştır. Sanayi öncesi Osmanlı ekonomisi zanaatkârlığa dayalı lonca sistemi etrafında şekillenmiş, loncalar hem Müslüman hem de gayrimüslim zanaatkârları kapsayarak işçilerin sağlık ve güvenliğine yönelik bazı ilkel düzenlemelere olanak sağlamıştır. Bu dönemde, usta-çırak ilişkisi sayesinde zanaatkârlar iş kazalarını önleyici bir eğitim sistemi oluşturmuştur, ancak iş sağlığı ve güvenliği konusunda organize bir bilinçlenme olmamıştır [50].

Osmanlı İmparatorluğu, Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde Batı ile artan etkileşim sonucu Batı’nın kapitalist gelişim ağına eklemlenmiş ve Dilaver Paşa Nizamnamesi (1865) gibi bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu nizamname, Ereğli Kömür Havzası’ndaki çalışma şartlarına dair ilk düzenlemeleri getirmiş; çalışma saatlerini sınırlandırmış, dinlenme süresi, ücret önceliği ve sağlık yardımlarına ilişkin bazı kurallar koymuştur. Ancak uygulamada etkili bir denetim mekanizmasının olmaması nedeniyle bu düzenlemeler tam anlamıyla hayata geçirilememiştir. 1869’da yürürlüğe giren Maadin Nizamnamesi ise madenlerdeki iş güvenliği tedbirlerini genişleterek angaryayı yasaklamış, iş kazası sonrası işverenin sorumluluğunu ve işçilerin tazminat hakkını düzenlemiştir [51].

Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye'de sanayileşme süreci hızlanmış ve iş sağlığı ile güvenliğine dair düzenlemeler çeşitlenmiştir. 1921 tarihli Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesi Kanunu, çocuk işçiliğini sınırlamış, çalışma süresini 8 saate indirmiş ve işçilerin güvenliği için hastane bulundurulmasını zorunlu kılmıştır. 1930'da Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, kadın ve çocuk işçilere yönelik koruma düzenlemelerini içermiştir. Cumhuriyet dönemi boyunca çıkarılan yasal düzenlemeler, Batı Avrupa'daki iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları örnek alınarak geliştirilmiş ve işçi haklarının korunması amacıyla Çalışma Bakanlığı kurulmuştur [52].

2000'li yıllara gelindiğinde Avrupa Birliği'ne uyum süreci kapsamında, iş sağlığı ve güvenliği yönetmelikleri çıkarılarak kapsamlı bir yasal çerçeve oluşturulmuştur. Son olarak, 2012 yılında kabul edilen 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile işverenlere çalışanların güvenliğini sağlama yükümlülüğü getirilmiş ve kapsamlı bir denetim sistemi oluşturulmuştur [53].

1.8. Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Mevzuatlar

YASALAR

- TC Anayasası
- 4857 Sayılı Yayınlanan İş Kanunu
- 506 Sayılı Kanun
- Basın İle ilgili İş Kanunu
- Deniz İle İş Kanunu
- Umumi Hıfzıssıhha Kanunu
- Çıraklık Kanunu
- Büyükşehir Belediyeleri Kanunu
- TCK
- Borçlar Yasası
- İş Mahkemeleri Kanunu
- 2822 Sayılı Kanun
- Hafta Tatilleri Kanunu
- Öğle Arası Dinlenme Kanunu
- Bayram ve Tatiller Kanunu
- Sendikalar ile İlgili Kanun

- Türk Soylu Yabancıların Çalıştırılması Hakkında Kanun
- Yabancı İşçilerin İstihdamı Hakkında Kanun
- Özel Öğretim Kurumları Kanunu
- Bağkur İşletmeler İle İlgili Kanun
- İşsizlik İle İlgili Sigorta Kanunu
- Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumu Kanunu
- ÇSGB Teşkilatı Kanunu

TÜZÜKLER

- İşçilerin Sağlığı, İş Güvenliği Tüzüğü
- Maden ve Taş Ocakları ile ilgili Tüzük
- Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli Ve Zararlı Maddeler Hakkında Tüzük
- Yapı İşlerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü

YÖNETMELİKLER

- (4857 SAYILI İŞ KANUNU)
- Ağır Tehlikeli İşler Hakkında Yönetmelik
- Asbestle Çalışmaları HakkındaYönetmelik
- Askeri İşyerleri Hakkında Yönetmelik
- Balıkçı Gemileri İle İlgili Yönetmelik
- Biyolojik Etkenler İle İlgili Yönetmelik
- Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
- Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği
- Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik
- Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik

- Gürültü Yönetmeliği
- Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği
- Hazırlama , Tamamlama ve Temizleme İşleri Yönetmeliği
- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği
- İş Güvenliği İle Görevli Mühendis veya Teknik Elemanların Görev , Yetki ve Sorumlulukları İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik
- İSG Yönetmeliği
- İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik
- İşyeri Sağlık Birimleri ve İşyeri Hekimlerinin Görevleri İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- İşyeri Kurma İzni ve İşletme Belgesi Alınması Hakkında Yönetmelik
- İşyerlerinde İşin Durdurulmasına veya İşyerlerinin Kapatılmasına Dair Yönetmelik
- Kadın İşçilerin Gece vardiyalarında Çalışma Koşulları Yönetmeliği
- Kanserojen olan ve Mutajen olan Maddeler İle İlgili Yapılan Çalışmalarda Sağlık- Güvenlik Önlemleri İçin Yapılan Yönetmelik
- Kimyasal Madde İle Yapılan Çalışmalar İçin Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
- KKD Yönetmeliği
- KKD İçin İşyerlerinde Kullanılması İçin Çıkarılan Yönetmelik
- Özürlü, Eski Hükümlü ve Terör Mağduru İstihdamı Hakkında Yönetmelik
- Patlayıcı olan Ortamlarda Çalışan Kişilerin Korunması Hakkında Yönetmelik
- Vardiyalar Olarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Sağlıkla İlgili Kurallar Bakımından Bir Günde Ancak 7.5 Saat veya Daha Az Çalışması Gereken İşler Hakkında Yönetmelik
- Sanayi, Ticaret, Tarım ve Orman İşlerinden Sayılan İşlere İlişkin Yönetmelik
- Sondaj İle Maden Çıkartılan İşletmelerde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği
- Tarım ve Orman İşleri İle İlgili Sayılan Bu İşlerde Çalışan Kişilerin Çalışma Koşulları İle İlgili Yönetmelik

- Titreşim Yönetmeliği Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik İçin Yönetmelik
- Yeraltı ve Yerüstünde Maden İşletmeleri İçin Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği

İŞİN YÜRÜTÜLMESİ

- Asgari Ücret İle İlgili Yönetmelik
 - Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
 - Yabancı Kişiler İçin Personel Hakkında Yönetmelik
 - Haftalık İş Günlerine Bölünemeyen Çalışma Süreleri Yönetmeliği
 - İş Kanunu'na İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği
 - İş Kanunu'na İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği
 - İşçi Ücretlerinden Ceza Olarak Kesilen Paraları Kullanmaya Yetkili Kurulun Teşekkülü ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik
 - Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneğine İlişkin Yönetmelik
 - Konut Kapıcıları Yönetmeliği Özel İstihdam Büroları Yönetmeliği
 - Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracılığının İzin Verilmesi ve Araçların Denetimi Hakkında Yönetmelik
 - Ücret Garanti Fonu Yönetmeliği Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği
 - Yüzdelerden Toplanan Paraların İşçilere Dağıtılması Hakkında Yönetmelik
- [54].

BÖLÜM 2. OKULLARDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

2.1. Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi

Okullar 6331 sayılı İSG Kanunu kapsamındadır. Müdürlerin işveren, öğretmenlerin ise hizmet veren tanımıyla belirli yükümlülükleri bulunmaktadır. Okul yönetiminin öğrencileri koruma sorumluluğu vardır. Okulun binasında, okul etkinliklerinin yapıldığı bölümlerde ve öğrencilerin okula ulaşımı sırasında oluşabilecek tehlikeli durum, yaralanma ve risk türlerini engellemekle yükümlüdür [16].

Okulumuzda zaman zaman çeşitli sağlıksız ve tehlikeli durumlar meydana gelmektedir. Risk alanını bilmek kayıpları önlemek için çok önemlidir. Okullarda yaşam alanı risk envanteri oluşturarak ve riskleri değerlendirerek, okuldaki riskleri ve tehlikeleri izleyebiliriz. Çeşitli üretim faaliyetleri yapılan okullarda riskleri ve tehlikeleri bilirsek bunları en aza indirebiliriz veya bunlardan kaçınabiliriz. Büyüme ve ergenlik çağındaki öğrenciler için okul ortamında sağlık ve güvenlik ile ilgili tüm konulara daha fazla dikkat edilmelidir [17]. Özellikle mesleki ve teknik okullarında bu kavramlar özel öneme sahiptir. Çünkü öğrenciler küçük düzeyde üretim ile tanışmaktadırlar.

MEB 2014/16 sayısındaki genelgeye göre 50 veya 50 üzeri çalışanın bulunduğu okullar “İşyeri Sağlık ve Güvenlik Kurulu” oluşturulmalıdırlar. 50’den daha az çalışan bulunan okulların ise il MEM okullardan temsilci alarak İSGK kurmalıdır [18].

2.2.Okulların Tehlike Sınıfları

Türkiye’de bulunan okullarımızın tehlike sınıfları Tablo 2.1.’de gösterilmiştir [3].

Tablo 2.1.: Okul Türlerine Göre Tehlike Sınıfları

OKUL TÜRÜ	FAALİYET	TEHLİKE SINIFI
Okul Öncesi	Kamu kurumları tarafından verilen okul öncesi eğitim faaliyeti (okula yönelik eğitim verilmeyen gündüz bakım (kreş) faaliyetleri hariç)	Az tehlikeli
İlk öğretim	Kamu kurumları tarafından verilen fiziksel veya zihinsel engellilere yönelik ilköğretim faaliyeti	Az tehlikeli
İlk öğretim	Kamu kurumları tarafından verilen ilköğretim faaliyeti (yetişkinlere yönelik okuma yazma programlarının verilmesi dâhil, engelliler için verilen eğitim hariç)	Az tehlikeli
Ortaöğretim	Kamu kurumları tarafından verilen genel ortaöğretim (lise) faaliyeti (engellilere yönelik verilen eğitim hariç)	Az tehlikeli
Ortaöğretim	Kamu kurumları tarafından verilen fiziksel veya zihinsel engellilere yönelik genel ortaöğretim (lise) faaliyeti	Az tehlikeli
Ortaöğretim	Kamu kurumları tarafından verilen fiziksel veya zihinsel engellilere yönelik teknik ve mesleki ortaöğretim (lise) faaliyeti	Az tehlikeli
Ortaöğretim	Kamu kurumları tarafından verilen teknik ve mesleki ortaöğretim (lise) faaliyeti (engellilere yönelik verilen eğitim hariç)	Tehlikeli
Çıraklık Eğitimi	Ticari sertifika veren havacılık, yelkencilik, gemicilik, vb. kursların faaliyetleri	Tehlikeli

Araştırmamı yapacağım okul türü olan Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri tehlikeli grupta, diğer liseler ise az tehlikeli sınıfta yer almaktadır.

Okullarımızda tehlike unsuru oluşturabilecek kısımlardan biri okulların fiziki yapıları ve kullanım alanlarıdır. Standartların uyulmadığı tesisat ve ekipmanlar, ek tadilatların kurallara uygun yapılmaması, bozulan ya da kırılıp dökülen yerlerin onarılamaması gibi problemler yaşanabilmektedir.

2.2.Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışmaları

Türkiye'deki okullarda güvenlik önlemleri yetersizdir. Ziyaretçi defteri dışında acil durumlarda öğretmenler ve okul personeli tarafından yapılması gerekenleri ve yapılacakları gösteren acil durum planları bulunmamaktadır. Ayrıca okul güvenliğinin sağlanması ile eğitim ve öğretim kalitesinin artacağı ve her okulun kendine özgü önlemler alması gerektiği vurgulanmıştır [19]. Fiziksel önlemlerin alınmasında tüm okul personeline görevler düştüğü ancak en büyük sorumluluğun okul yöneticilerine düştüğü vurgulanmıştır. Okul güvenliği ile ilgili bir başka araştırma da okulların doğal afetlere yeterince hazır olmadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca okullarda bulunan merdiven boşlukları, fosseptik gibi unsurlar da çalışanlar ve öğrenciler için tehlike oluşturmaktadır [20].

2.2.1. Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Programları

6331 Sayılı İSG Kanununa göre 50 kişiden fazla çalışan personel bulunan okullarda İSG Kurullarını oluşturulmalıdır ve var olan kurullar da güncellenmelidir [36]. Okullardaki İSG kurulların görevleri şunlardır:

- Görev ve ilgili kişilere sorumlulukların dağıtılması [37].
- İşverenin (Okul Müdürünün) sağlıkla ve güvenlikle ilgili kayıtlarda gördüğü olumsuz olan durumların deftere yazılması [37].
- İSG basılı evraklarının ve bu evrakların dokümantasyonun sağlanması [36].
- Okul web sitesinde İş Sağlığı ve Güvenliği ile alakalı bir kısım açılarak yapılmış olan çalışmalar ve ilanların buradan yayımlanması [36].

- Okulların Tehlike sınıflarına göre; okul ve kurumlarda çalışan kişilerin sayısının güncellenmesi [39].
- İSG ile alakalı çalışan temsilcisi seçimi ve devamında gerekli tebliğlerin yapılması [38].
- Kurumun Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğine uygun hale getirilmesi/Gerekli güncellemelerin yapılması [39].
- Diğer Kurumlar ile iş birliği İçerisinde İSG Kültürünün yaygınlaştırılması amacı ile konferans, çalıştay, panel vb. işlemleri planlamak, yapmak ya da bunlara katılmak [36]
- İl ve İlçe İSGB'lerle istişare ederek İSG çalışmalarında yapılan uygulamaların paylaşılması [37].
- Ulusal ve Uluslararası düzeyde İSG uygulama ve kültürünün geliştirilmesine yönelik projelerin hazırlanması ve yarışmalar düzenlenmesi ve yapılan uygulamalara katılınması [36].
- Yıllık değerlendirme raporunun hazırlanması [36].

2.2.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Materyalleri

6331 sayılı “İSG Kanunu’na “göre bakanlığın yayınlamış olduğu “2014/16 sayılı İş Güvenliği Genelgesi” doğrultusunda il milli eğitim müdürlüklerinde İSB birimleri kurulmuştur [36]. Kurulan bu birimler okullara bilgilendirmeler yaparak İSG kültürünün eğitimler ile desteklenmesini sağlamaktadır. Burada bulunan doküman başlıkları şu şekildedir;

- Kamuda İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi
- 2019 Yılı İçin verilen İdari Para Cezaları
- 2014/16 Milli Eğitim Bakanlığı Genelgesi
- Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği
- Beş Adımda Risk Değerlendirme Uygulaması

- İSG
- Çalışan Kişilerin El Kitabı (Milli Eğitim Bakanlığı Yayını)
- Atölye ve Laboratuvar Güvenliği El Kitabı
- Yangın Güvenliği Eğitimi
- Yangın İç Düzenlemesi Eğitimi

Ayrıca bu eğitim ile ilgili materyallere ek olarak videolar ile desteklenmektedir. Özellikle İSG kamu spotu eğitimleri okullarda gösterilmektedir [36]

2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliği Komiteleri ve Temsilcileri

MTAL ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı okul ve kurumların İş Sağlığı ve Güvenliği kurullarını oluşturan kişiler [36];

- Okulun Müdürü (Kurulun Başkanı)
- İş Güvenliği Uzmanı
- İşyeri Hekimi,
- Teknik Müdür Yardımcısı
- İSG İşlerinden Sorumlu Müdür Yardımcısı
- Bölüm Alan Şeflerinin İçinden Seçilmiş veya Atanmış Temsilci
- Sivil Savunma Kulübü Rehber Öğretmeni,
- Çalışan Temsilcisi

Okul ve kurumlarda yapılması gerekenler;

- Okul ve kurumlarda 50 ve üstü çalışanı olan okullar İSG kurulu oluşturmalıdır. (Öğretmen, idareci personel, işçi, işkur çalışanları). 50 kişiden az çalışan kişi olan okullar ve kurumlar il İSGB den yardım alacaklardır [36].
- Okul ve kurumlarda İSG ile ilgili çalışan temsilcisi seçilmelidir [36].

- Okul ve kurumlarda işverenin sağlık ve güvenlik ile ilgili kayıtları onaylı deftere işlemelidir [36].
- İSG kurul toplantıları yapılmalıdır [36].
- Kurum üyelerine çalışanlarına eğitimler verilmeli ve belgelendirilmelidir [36].
- Risk değerlendirme ekipleri oluşturulmalıdır [36].
- Okul ve kurumlarda işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanları görevlendirilmelidir [36].

2.2.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Denetimleri ve Tatbikatlar

İşverenin acil durumlara ilişkin yükümlülükleri aşağıda belirtilmiştir;

- Çalışma ortamını, kullanılan malzemeleri, iş ekipmanlarını ve çevresel koşulları göz önünde bulundurarak, oluşabilecek acil durumları önceden değerlendirir ve muhtemel riskleri belirler.
- Acil durumların olumsuz etkilerini önlemek ve bunları sınırlandırmak amacıyla gerekli tedbirleri alır.
- Çalışanların acil durumlarda korunmasını sağlamak için ihtiyaç duyulan ölçüm ve değerlendirmeleri gerçekleştirir.
- Acil durum planlarını hazırlar ve yürürlüğe koyar.
- İş yerinin büyüklüğüne, mevcut tehlikelere, yapılan işin niteliğine ve çalışan sayısına uygun olarak; yangınla mücadele, tahliye, ilk yardım gibi konularda eğitim almış ve gerekli donanımına sahip yeterli sayıda personel görevlendirir ve bu kişilerin her zaman hazır olmasını sağlar.
- Özellikle yangın, ilk yardım, kurtarma ve acil tıbbi müdahale gibi konularda dış kuruluşlarla iletişim ve iş birliği yapılması için gereken düzenlemeleri gerçekleştirir.
- Acil durum anında enerji kaynakları ve tehlike yaratabilecek sistemlerin güvenli bir şekilde devre dışı bırakılmasını sağlayacak düzenlemeleri yapar.
- Tüm çalışanlara, alt işverenin çalışanlarına, geçici iş ilişkisi kurulan işverenin personeline ve diğer ilgili kişilere acil durumlarla ilgili bilgilendirmede bulunur.

- Acil durumlarla ilgili özel olarak görevlendirilen çalışanların sorumlulukları, işverenin bu konudaki yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz [36].

2.2.5. İş Sağlığı ve Güvenliği Politikalarının Uygulanması

İSG politikaları, genellikle okul yönetimi, İSG komitesi ve uzmanlar tarafından belirlenir. Bu politikalar, yerel mevzuatlara ve ulusal standartlara uygun olarak oluşturulur.

Belirlenen İSG politikaları, okulun tüm personeline ve öğrencilere duyurulur. Bu duyuru, panolarda, duyuru panolarında, okul web sitesinde veya toplantılar aracılığıyla yapılabilir.

İSG politikalarının uygulanması için okul personeli ve öğrencilere düzenli eğitimler verilir. Bu eğitimler, İSG konusundaki bilinç düzeyini artırmaya yöneliktir ve kazaların önlenmesi için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasını sağlar.

Okullar, işyerindeki potansiyel tehlikeleri belirlemek ve bunları önlemek için düzenli risk değerlendirmeleri yapar. Bu değerlendirmeler sonucunda İSG planları oluşturulur ve uygulanır. Bu planlar, acil durum prosedürlerini, yangın tahliye planlarını ve diğer güvenlik önlemlerini içerir.

Okullar, belirlenen İSG politikalarının etkin bir şekilde uygulandığını ve işyerindeki güvenlik standartlarının korunduğunu sağlamak için düzenli denetimler yapar. Bu denetimler, okul personeli, İSG uzmanları veya dış denetçiler tarafından gerçekleştirilebilir.

İSG politikaları, değişen koşullar ve yeni tehlikeler göz önüne alınarak düzenli olarak gözden geçirilir ve güncellenir. Bu güncellemeler, okul yönetimi, İSG komitesi ve çalışanlar arasında iş birliği içinde yapılır [36].

2.2.6. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Katılımı

İSG politikaları, değişen koşullar ve yeni tehlikeler göz önüne alınarak düzenli olarak gözden geçirilir ve güncellenir. Bu güncellemeler, okul yönetimi, İSG komitesi ve çalışanlar arasında iş birliği içinde yapılır.

İSG eğitim katılımı, okul personeli ve öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki bilinç düzeyini artırmak için düzenlenen eğitimlere katılımını ifade eder. Bu eğitimler, okuldaki her seviyeden personeli ve öğrenciyi kapsayacak şekilde planlanır ve uygulanır. Katılımcılar, İSG eğitimlerine düzenli olarak alınır ve bu eğitimlerin önemi, içeriği ve uygulanma sıklığı konusunda bilgilendirilir.

Öncelikle, İSG eğitimlerinin içeriği ve formatı belirlenir. Eğitimler, temel İSG prensiplerini kapsar ve işyerlerindeki potansiyel tehlikelere karşı farkındalık yaratmayı amaçlar. Eğitim materyalleri, interaktif sunumlar, video gösterimleri, canlandırmalar veya grup tartışmaları gibi çeşitli yöntemlerle desteklenir. Bu, katılımcıların dikkatlerini çekmek ve konuya daha etkin bir şekilde odaklanmalarını sağlamak için önemlidir.

Katılımcılar, İSG eğitimlerine düzenli aralıklarla alınır. Yeni girişimciler, yeni personel ve her dönem başında öğrenciler genellikle öncelikli olarak eğitimlere alınır. Bununla birlikte, İSG eğitimleri sadece başlangıç için değil, aynı zamanda belirli aralıklarla tekrarlanarak sürekli bir süreç olarak devam eder. Bu, işyerindeki güvenlik standartlarının sürekli hatırlatılmasını ve güncellenmesini sağlar.

Ayrıca, İSG eğitimlerine katılım konusunda personel ve öğrenciler düzenli olarak bilgilendirilir. Eğitimlerin amacı ve önemi hakkında bilgi verilir ve katılımcıların eğitimlere neden katılmaları gerektiği açıklanır. Bu bilgilendirme süreci, İSG eğitimlerinin etkinliğini artırmak ve katılımı teşvik etmek için önemlidir.

Sonuç olarak, İSG eğitim katılımı, okul personeli ve öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilinçli ve eğitilmiş olmalarını sağlayarak güvenli bir çalışma ortamı oluşturmayı hedefler. Bu süreç, düzenli eğitimlerin planlanması, çeşitli eğitim yöntemlerinin kullanılması, düzenli bilgilendirme ve teşvik edici iletişim ile desteklenir [36].

2.2.7. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminde İnovasyon ve Teknoloji Katılımı

İSG Eğitiminde İnovasyon ve Teknoloji, okulların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini geleneksel yöntemlerin ötesine taşımak için teknolojik araçları entegre etme sürecini ifade eder. Bu yaklaşım, öğrencilere ve personeline İSG bilincini artırmak ve güvenli davranışları teşvik etmek için çeşitli dijital araçların kullanılmasını içerir.

Online eğitim platformları, İSG eğitimlerinin erişilebilirliğini artırabilir ve bireylerin kendi hızlarında ve zamanda öğrenmelerini sağlayabilir. Bu platformlar, interaktif ders modülleri, video içerikleri, quizler ve diğer öğrenme araçlarını içerebilir. Öğrencilere interaktif bir öğrenme deneyimi sunarak İSG konularını daha çekici ve etkili hale getirebilirler.

Ayrıca, interaktif simülasyonlar İSG eğitimlerinin pratik yanını güçlendirebilir. Örneğin, yangın söndürme simülasyonları veya acil durum tahliye egzersizleri, öğrencilere gerçek hayattaki durumları simüle ederek tepki verme becerilerini geliştirebilir. Bu tür simülasyonlar, öğrencilerin ve personelin acil durum senaryolarına hazırlıklı olmalarını sağlayarak güvenlik bilincini artırabilir.

Diğer teknolojik araçlar arasında sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) uygulamaları da bulunur. Bu uygulamalar, öğrencilere gerçek dünya ortamlarını simüle ederek İSG risklerini daha yakından inceleme ve önlemler hakkında bilgi edinme imkanı sunabilir. Örneğin, öğrencilerin sanal bir işyerinde dolaşarak potansiyel tehlikeleri tespit etmeleri ve bu tehlikelerle nasıl başa çıkacaklarını öğrenmeleri sağlanabilir.

İSG eğitiminde teknolojinin kullanımı, eğitim süreçlerini daha etkili hale getirerek öğrencilerin ve personelin İSG bilincini ve güvenli davranışlarını artırabilir. Bu yöntemler aynı zamanda öğrenme sürecini daha ilgi çekici ve etkili hale getirerek katılımı artırabilir ve İSG kültürünün okullarda daha etkin bir şekilde yayılmasına katkıda bulunabilir [36].

2.3. İşveren Olarak Okul Yöneticilerinden Beklenen Durumlar

MEB iş sağlığı ve güvenliği rehberinde belirtilenlere göre okul yöneticilerinden beklenen durumlar şunlardır [18]:

2.3.1. Acil Çıkışlar

Okullarda acil bir durum olduğunda yapılması gereken talimatlar uygun çıkış yerleri okul sağlık güvenlik kurulu tarafından incelenmeli ve eksiklik var ise okulda bulunan sivil savunma kulübü ile bu eksikliklerin giderilmesi sağlanmalıdır.

2.3.2. Yaşanan Kazalar

Yaşanan kaza ve ramak kala olaylar okul sağlık ve güvenlik kuruluna bildirilmelidir. Bu kazalar araştırılmalıdır ve kurum müdürü bilgilendirilmelidir.

2.3.3. İlk yardım

Acil olan durumlarda ilk müdahaleyi ilk yardım sertifikası bulunan kişiler yapmalıdır. Bu kişilerin kişisel bilgileri okul panolarında ve okul idaresinde bulunmalıdır. Okulda bulunan bütün personellerin kan grupları OSGK da bulunmalıdır. Öğrencilerin atölyelerde kullandıkları iş ekipmanlarında, kıyafetlerinde kan grupları yazmalı ve okul yönetim bilgi sistemine girişi yapılmalıdır.

2.4.Okullarda Yaşanan Kaza Örnekleri

İSG ile ilgili olarak risk kavramı, işyerinde meydana gelebilecek tehlikelerin yol açabileceği kayıp, yaralanma, hastalık veya diğer çeşitli olumsuz faktörlerin potansiyelini ifade eder [23].

Okullarda, pencereden düşme, okul otobüsü kazası, okul yemeği, okul sütü, cıva zehirlenmesi, tavandan düşen kırıklar, elektrik panolarından çıkan yangın, kapı koluna çarpma, kale direğinin düşmesi, asansör kazaları gibi durumlar meydana gelmektedir. Bu durumlara önlem alınmadığı takdirde gelecekte yaşanılacak kazalar kaçınılmaz olacaktır.

Okul güvenliğinde kasıtsız yaralanmalar; kazalar, düşmeler, boğulmalar, yangın, deprem, sel felaketi, trafik kazası olarak sıralanmaktadır [24]. Okul kazalarına fiziksel, biyolojik, kimyasal ve sosyal çevre neden olmaktadır. Özellikle büyük olan fiziksel kazaların nedenleri korkuluksuz veya kırık okul merdivenleri, okulda kötü inşa edilmiş dolap ve lavabolardır. Artan kaza sayısı, daha güvenli okullara duyulan ihtiyacın altını çizmektedir. Okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve ebeveynlerin okul güvenliği konularında bilgi eksikliği sonucu istenmeyen durumlar ortaya çıkmaktadır.

Medya tarafından okul kazalarına örnek olarak birçok haber çıkmıştır. 31.08.2022 tarihinde İstanbul Sancaktepe'deki bir okul bahçesine, kontrolünü kaybeden bir sürücü tarafından araç okul bahçesine düşmüştür. Okulların tatil olması ile büyük bir felaketten dönülmüştür [25].

Resim 1. Kontrolünü kaybeden sürücünün okul bahçesine düşmesi

Milli Eğitim Bakanlığı İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Daire Başkanlığı'nca hazırlanan 2017 – 2020 yılı değerlendirme raporuna göre, okullarda 6312 kaza meydana gelmiştir. Asansör kazalarında ise 2017 yılında 937, 2018 yılında 1579 kaza meydana gelmiştir [26].

Samsun'da taşımali eğitim servisinin yaptığı kaza sonucu bir öğrenci yaşamını yitirmiştir [27].

Resim 2. Taşımali servis kazası

Rize'de yaşanan kazada ise bir hostes yaşamını kaybetmiştir. Bunun sebepleri hızlı araç kullanma ve iş güvenliği kurallarına uyulmamasından dolayıdır (28).

Resim 3. Taşımalı servis kazası

07.06.2022 tarihinde İzmir'in Karşıyaka ilçesinde bir okulun çatı katında yangın meydana gelmiştir [29].

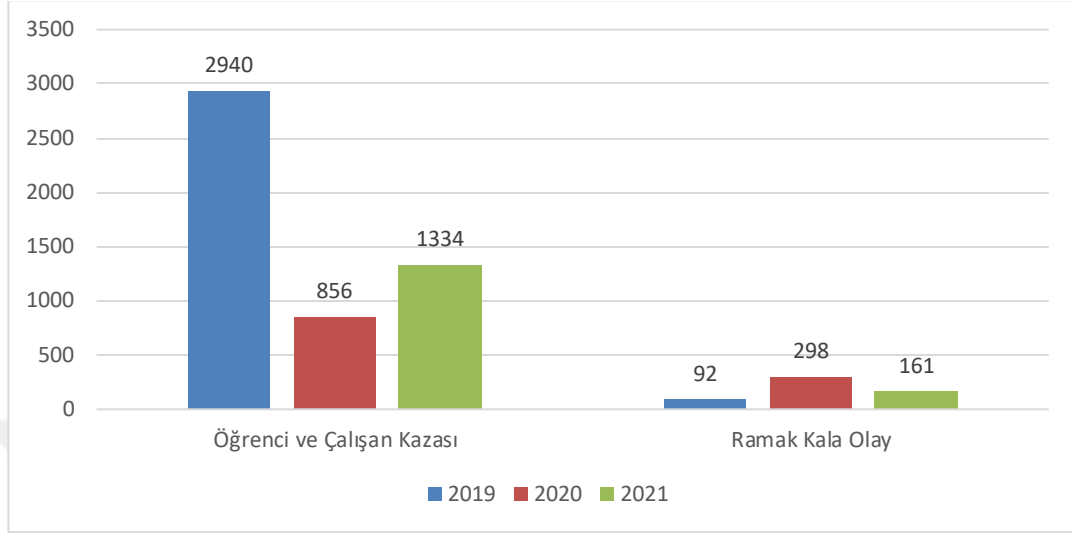
Resim 4. Okul çatısında yangın

21.04.2022 tarihinde evden getirdiği tuz ruhu ve çamaşır suyunu karıştırarak sırasını temizlemek isteyen bir öğrenci ortaya çıkan gaz nedeni ile 10 arkadaşını zehirlenmiş ve öğrenciler hastaneye kaldırılmışlardır (30).

22.03.2022 tarihinde görme engelliler okulunda bir öğrenci sınıf penceresinden aşağıya düşüp yaralanmıştır [31].

MEB Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünü İş yeri Sağlık Güvenlik Birimi Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan 2021 yılı sağlık ve güvenlik hizmetleri değerlendirme rapora göre 2021 yılında 1334 öğrenci ve çalışanlar kaza geçirmiştir ve ayrıca 161 ramak kala olay gerçekleşmiştir [32].

Şekil 2.1 Okullarda kaza ve ramak kala olaylar

Buradaki verilere göre 2020 yılında düşen kaza sayısı 2021 yılında artış göstermiştir. Buna göre alınan önlemler daha da sıklaştırılmalıdır.

2.5.Okullarda Risk Yönetimi ve Değerlendirme Yöntemleri

Okullarda güvenlik ve sağlık açısından risk oluşturan alanlar nedeniyle beklenmedik kazalar yaşanmakta ve bu olaylar sonucu istenmeyen kayıplar meydana gelebilmektedir. Bu riskleri önlemek amacıyla, güvenli ve sağlıklı olmayan bölgelerdeki potansiyel tehlikelerin bilinmesi büyük önem taşımaktadır. Tehlike ve risklerin farkında olunmasıyla bu alanlarda engelleyici ve koruyucu önlemler almak mümkün hale gelir. Kapı, pencere, kapı kolu, tuvalet, merdiven, ıslak zemin, yangın tüpü, acil çıkış yolu, okulun bahçesi, okuldaki depolar, elektrik-elektronik sistemler, kazan dairesi odası, spor salonları, okul kantini, okuldaki camlı bölmeler, temizlik konusundaki hizmetler ve okulun dışından gelen kişiler gibi unsurlar, okullarda risk oluşturan faktörler arasındadır. Son yıllarda araç veya servislerde çocukların unutulması gibi olaylar nedeniyle, otopark alanlarının güvenlik görevlileri tarafından denetlenmesi önem kazanmıştır. Park alanlarındaki araçlar sık sık kontrol edilmeli ve hassas konumlar sürekli gözetim altında tutulmalıdır. Güvenlik görevlileri, eğitim kurumuna giriş-çıkış yapan bireyleri düzenli olarak takip etmekte ve şüpheli

davranışlar sergileyen kişilerin girişini engellemektedir. Acil durumlarda hayat kurtarıcı olabilecek ecza dolapları her zaman ulaşılabilir ve güncel durumda tutulmalıdır. Çocuklar oyun oynarken ya da etkinliklerde yanlışlıkla kendilerine veya arkadaşlarına zarar verebilirler, bu gibi durumlarda hızlı müdahale için okullarda ecza dolapları bulundurulmalı ve içindeki malzemeler düzenli olarak yenilenmelidir. Dolap serin ve kuru bir alanda, çocukların erişemeyeceği yükseklikte monte edilmelidir. Ayrıca, dolap kilitli olmalı ve yalnızca okul yönetimi ile yakın çalışan personelin anahtarı bulunmalıdır. İçindeki malzemelerin son kullanma tarihleri periyodik olarak kontrol edilmeli ve dolap sürekli hijyenik bir durumda tutulmalıdır. Eğitim kurumlarında doktor bulunmadığından, bu sorumluluğu üstlenen kişi okul yönetimi olmaktadır. Ufak sıyrıklarda öğretmenler veya okul yönetimi müdahale ederken, ciddi yaralanmalarda ise ambulans ve sağlık ekipleri devreye girmektedir [55].

2.6.Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Standartları ve Eğitim Kurumlarına Uygulanabilirliği

Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) standartlarının, Türk eğitim kurumlarında uygulanabilirliği son derece önemlidir ancak bazı zorluklar içermektedir. Bu standartların eğitim kurumlarına entegrasyonu, öğretmen ve öğrenciler için daha güvenli ve sağlıklı bir ortam sağlayarak, olası kazaların önüne geçilmesine yardımcı olur. Eğitim kurumlarında uygulandığında, güvenlik kültürünün oluşmasına katkı sağlar ve öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren güvenlik bilincine sahip olmalarını destekler.

Türkiye'deki okullarda İSG standartlarının uygulanabilirliği, kaynak eksikliği, bütçe kısıtlamaları ve yeterli farkındalığın oluşmaması gibi sebeplerle zaman zaman zorlaşmaktadır. Örneğin, bazı okulların fiziksel yapıları eski olduğundan, yangın çıkışları, acil durum ekipmanları ve güvenlik işaretlerinin güncellenmesi zor olabilir. Ayrıca, İSG ile ilgili alınacak önlemler ve yapılacak yatırımların sürekliliğini sağlamak da kaynak gerektiren bir süreçtir.

Diğer yandan, eğitim kurumlarında İSG eğitiminin verilmeye başlanması hem çalışanların hem de öğrencilerin tehlike ve risklere karşı daha bilinçli hale gelmesini sağlar. Eğitim kurumlarında İSG farkındalık programları ve gerekli denetimler düzenli olarak yapıldığında, acil durumlarda nasıl davranılması gerektiği konusunda daha hazırlıklı bir ortam yaratılır. Öğretmenler ve yöneticilerin İSG standartları konusunda

eğitim alması ve bu standartların etkin bir biçimde denetlenmesi ile kurumların daha güvenli hale gelmesi sağlanabilir.

Türk eğitim kurumlarında İSG standartlarının uygulanabilirliği, yönetim desteği, farkındalık düzeyi, yeterli bütçenin ayrılması ve düzenli denetimlerle mümkün hale gelebilir. Standartların tam anlamıyla uygulanabilmesi için hükümet ve okul yönetimlerinin iş birliği yaparak düzenlemeleri güçlendirmesi gerekmektedir. Bu sayede eğitim ortamlarının güvenliği artırılarak, öğrenciler ve çalışanlar için güvenli bir öğrenim alanı sağlanabilir[56].

2.7. İş Sağlığı ve Güvenliği Kùltürünün Öğrenci Güvenliğine Katkısı

İş güvenliğine ve bu konudaki eğitimlere eğitim alan bireylerin bakış açısını değerlendirmek büyük önem taşır. İş güvenliği farkındalığının yalnızca eğitim kurumlarındaki öğrencilerde değil, aynı zamanda çalışanlarda nasıl algılandığı da dikkate alınması gereken bir noktadır. Yapılan iş güvenliği farkındalığı ve güvenli davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, çalışanların güvenlik bilinci arttıkça güvenli davranışlara yöneldiklerini göstermiştir. Bu güvenli davranışlar ise kurum içerisinde güvenlik kùltürünün gelişmesine katkı sağlar. İş güvenliği önemli bir konudur ve özellikle okullardan başlayarak öğrencilere bu konuda farkındalık kazandırılması, gelecekte iş yerlerinde sağlam bir güvenlik kùltürünün oluşmasına olanak sağlayacaktır [57].

BÖLÜM 3. BAŞİSKELE İLÇESİNDE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Problemi

İSG, tüm sektörlerde çalışan kişilerin sağlığını ve güvenliklerini korumaya yönelik tedbirlerdir ve özellikle okul gibi eğitim kurumlarında önem taşımaktadır. Bu nedenle okullarda İSG kültürünün oluşturulması ve güvenli davranışın benimsenmesi, öğrenci ve çalışan sağlığı ve güvenliği açısından oldukça önemlidir. Eğitim camiası, içinde farklı yaş gruplarını barındırır. Geleceğimiz olan çocuk ve gençlerin büyük bir zamanı okullarda geçmektedir. Milli eğitim bakanlığının 2021-2022 istatistiklerine göre, okul öncesi, ilk okul, ortaokul ve lise kademelerinde sayıları 19 milyonu geçen öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler okullarda farklı tehlikeler ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Ayrıca öğretmen, hizmetli, memur ile birlikte 1,5 milyona yakın çalışan vardır [21]. Okullarda ara sıra tehlikeli durumlar meydana gelmektedir. Bu durumun önüne geçmek için okullarda koruyucu önlemler alınması gereklidir.

Meslek hastalıklarının tamamının ve iş kazalarının 98%'inin önlenabilir olması, okullarımızda iş sağlığı ve güvenliği konusunun son derece önemli olduğu gerçeğini bizlere göstermektedir. Tecrübelerle göre iş sağlığı ve güvenliği hakkında etkin tedbirler alınması ile birlikte iş kazaları azaltılabilecektir [22].

Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarından işveren sıfatıyla okul yöneticileri sorumlu tutulmuştur. Okul yöneticilerinin bu konularda bilgisinin az olması, okul binalarının eski olmasından kaynaklanana İSG yönetmeliklerine uygun olmaması, okullara gönderilen maddi ödeneklerin az olması ve tüm sorunların giderilememesi gibi problemlerden kaynaklanan aksaklıklar meydana gelmektedir.

Okullar, hem öğrencilerin hem de çalışanların uzun süre vakit geçirdiği çok yönlü ortamlardır. Ancak Türkiye'deki okullarda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) kültürünün yeterince gelişmemiş olması, kazaların ve sağlık sorunlarının önlenmesinde ciddi eksikliklere yol açmaktadır. Bu durum, sadece öğrencilerin ve personelin güvenliğini tehlikeye atmakla kalmayıp, eğitim-öğretim sürecinin etkinliğini de olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle meslek liseleri gibi riskli ortamlarda, öğrencilerin güvenli davranışları benimseyerek iş hayatına hazırlanmaları büyük önem taşımaktadır. Ancak, bu alandaki uygulamaların ve farkındalık düzeylerinin yetersizliği, okullarda

İSG kültürünün güçlendirilmesine yönelik bilimsel çalışmaların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, Kocaeli'nin Başiskele ilçesindeki okullarda İSG kültürünün mevcut durumunu ve bu kültürün güvenli davranışlar üzerindeki etkilerini analiz ederek, eksiklikleri tespit etmek ve bu alanda geliştirilmesi gereken yönler için öneriler sunmak amacıyla yapılmaktadır. Araştırma, okul ortamlarında daha güvenli ve sağlıklı bir çalışma ve öğrenme ortamının oluşturulmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Kocaeli ili Başiskele ilçesinde bulunan 13 lisede görev yapan öğretmenlerin İSG konusundaki farkındalık düzeylerini belirlemek, okullarda mevcut İSG kültürünü değerlendirmek ve bu kültürdeki eksiklikler ile sorunları tespit etmektir. Ayrıca, bu eksikliklerin giderilmesi ve okullarda daha güçlü bir İSG kültürünün oluşturulması için uygulanabilir öneriler sunmayı hedeflemektedir.

3.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi, yalnızca meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin İSG konusundaki bilinç düzeylerini ölçmekle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda okullarda karşılaşılan güvenlik risklerine ve bunların önlenmesine dair farkındalığı artırmaya yöneliktir. İş kazalarının %98'inin önlenabilir olması, okullarda İSG kültürünün oluşturulmasının ne kadar elzem olduğunu göstermektedir. Okullarda alınan önlemler, öğretmenlerin ve öğrencilerin güvenliğini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda uzun vadede toplumsal farkındalığın artırılmasına katkı sunacaktır.

3.4. Sayıtlar

Kocaeli ilçesi Başiskele ilçesinde bulunan 13 Lisede çalışan öğretmenlerden toplanan verilerin Türkiye'deki okul sayısı / ilçe oranına eşit olduğu varsayılmıştır.

3.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. Bunlar şu şekildedir;

1. Bu araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılları arasındadır.

2. Bu çalışma Kocaeli ilinin Başiskele ilçesinde bulunan 3 İmam Hatip Lisesi, 5 Anadolu Lisesi ve 5 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olmak üzere 13 lisede çalışan öğretmenler ile sınırlıdır.

3.6. Tanımlar

Çalışan: Kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişidir [33].

İşveren: İşçi istihdam eden gerçek veya tüzel kişiyi ya da tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşları temsil eder. Bu araştırmada işveren tanımı olarak okul müdürleri ele alınmaktadır [34].

İşveren Vekili: İşveren yerine hareket eden, işyeri yönetiminde olan kişilerdir. Bu araştırmada işveren vekili tanımı olarak okul müdür yardımcıları ele alınmaktadır [33].

İşyeri: Çalışan kişilerin sözleşmelere bağlı olarak çalıştıkları yerdir. Bu araştırmada işyeri tanımı olarak Halk eğitim, Anaokulu, İlkokul, Ortaokul ve Lise kademesindeki okullar ele alınmaktadır [35].

Tehlike sınıfı: Yapılan işin özellikleri, işin yapımında kullanılan malzemeler, iş ekipmanları, üretim yöntemleri ve süreçleri dikkate alınarak işyeri için tehlike sınıfları konusunda tanımlanan tehlike grubunu ifade eder [34].

Risk değerlendirmesi: İşyerinde var olan veya işyeri dışından gelebilecek risklerin belirlenmesi için gerekli çalışmalar, risklerden kaynaklanan risklerin analizi ve sınıflandırılması ve bu riskleri riske dönüştüren faktörler için karar vericilerdir [34].

3.7. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemine ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Bu başlık altında sırasıyla araştırmanın modeli, evreni, örneklem grubu ve araştırma kapsamında toplanan setinin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

3.7.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma lise düzeyinde resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin, okullarda İSG kültürünün güvenli davranışlar açısından etkisini belirlemeyi amaçlayan tarama betimsel bir çalışmadır. İlgili alanyazında tarama modeli, geçmişte veya şu anda var olan bir durumu betimlemeyi amaçlayan araştırma türü olarak tanımlanmaktadır. Araştırmaya konu olan olay, kişi veya nesneyi kendi terimleriyle ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır. Mevcut durumu herhangi bir şekilde değiştirmek veya etkilemekle ilgili değildir [35].

3.7.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Kocaeli ilinde Başiskele ilçesinde lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Başiskele İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün resmi verilerine göre ilçede toplam 532 öğretmen görev yapmaktadır.

Araştırmada, evren büyüklüğüne göre %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile minimum 224 öğretmenin örnekleme dahil edilmesi gerekmektedir. Ancak, araştırmanın güvenilirliğini artırmak ve normal dağılımı daha iyi sağlamak amacıyla 309 öğretmene ulaşılmış ve veri toplama süreci bu şekilde gerçekleştirilmiştir.

3.7.2.1. Örneklem grubu

Tablo 3.1'de araştırmaya katılan öğretmenlere ilişkin demografik özellikleri verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere demografik özellikler, araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş grubu, cinsiyetleri, evli veya bekar olma durumları, aylık gelir düzeyi, çocuk sahibi olma durumu, mesleki kıdem, İSG eğitimi alma durumu, geçmişte yaşadığı iş kazası durumu, ramak kala olayı yaşama durumu, meslek hastalığına sahip olma durumu, eğitim düzeyi ve görev yaptıkları okul türü gibi kategorilerde sınıflandırılmıştır. Öğretmenler araştırmamıza rastlantısal şekilde gönüllülük esasına göre katılmış olup, anket Google Form üzerinden hazırlanmış ve okul müdürlerin bilgisi dahilinde öğretmenlere ulaştırılmıştır.

Tablo 3.1. Katılımcılara ilişkin tanımlayıcı özellikler

Demografik özellikler		f	%
Yaş	18-24	3	1,0
	25-34	32	10,4
	35-44	118	38,2
	45-54	128	41,4
	55 ve üzeri	28	9,1
Cinsiyet	Erkek	155	50,2
	Kadın	154	49,8
Medeni durumu	Bekar	78	25,2
	Evli	231	74,8
Aylık gelir düzeyi	17000-25000 TL	31	10,0
	25000-35000 TL	20	6,5
	35000-45000 TL	95	30,7
	45000-55000 TL	137	44,3
	55000 TL üzeri	26	8,4
Çocuk sahibi olma durumu	Evet	260	84,1
	Hayır	49	15,9
Mesleki kıdem	1-2 yıl	3	1,0
	3-5 yıl	7	2,3
	6-10 yıl	50	16,2
	11-15 yıl	58	18,8
	16 yıl ve üzeri	191	61,8
İSG eğitimi alma durumu	Evet	272	88,0
	Hayır	37	12,0
Geçmişinde iş kazası yaşamış olması	Evet	20	6,5
	Hayır	289	93,5
Ramak kala olayı yaşama durumu	Evet	115	37,2
	Hayır	194	62,8
Meslek hastalığına sahip olma durumu	Evet	51	16,5
	Hayır	258	83,5
Eğitim düzeyi	Ön lisans	3	1,0
	Lisans	248	80,3
	Lisans üstü	58	18,8
Görev yaptığı okul türü	Meslek Lisesi	117	37,9
	Anadolu Lisesi	114	36,9
	İmam Hatip Lisesi	78	25,2

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere katılımcıların çoğunluğunun 35-54 yaş aralığında (%79,6) ve evli (%74,8) olduğu görülmektedir. Cinsiyet dağılımı neredeyse eşit olup, katılımcıların %50,2’sinin erkek olduğu ve geriye kalan %49,8’inin kadınlardan oluştuğu saptanmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı, 45000-55000 TL (%44,3) ve 35000-45000 TL (%30,7) aralığında gelir elde etmektedir. Ayrıca, %84,1’i çocuk sahibidir. Mesleki kıdem açısından, katılımcıların %61,8’i 16 yıl ve üzeri deneyime sahiptir. İSG eğitimi alma oranı %88,0 olup, iş kazası geçirme oranı %6,5 ile düşük seviyededir. Ancak, %37,2’si ramak kala olayı yaşamıştır. Meslek hastalığına sahip olma durumu ise %16,5’tir. Eğitim düzeyine göre, katılımcıların %80,3’ü lisans mezunu, %18,8’i lisansüstü eğitim almış ve %1,0’i ön lisans mezunudur. Görev yapılan okul türleri arasında Meslek Liseleri (%37,9) ve Anadolu Liseleri (%36,9) öne çıkmaktadır.

3.7.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Olcay’ın (2021) geliştirilmiş olduğu "İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği-İSGKÖ" kullanılmıştır. Bu ölçek araştırmacı tarafından gerekli izinler alınarak tez çalışmasında uygulanmıştır. Ölçekte, katılımcıların her bir maddeye ne derece katıldıklarını belirtmeleri amacıyla 7’li Likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, 1- Kesinlikle katılmıyorumdan başlayarak 7- Kesinlikle katılıyorum kadar uzanan bir yelpazede cevap seçeneklerini içermektedir. Olcay (2021) tarafından yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir (KMO= 0,94; Bartlett Sphericity ($\chi^2_{(276)} = 4704,39$; $p < 0,001$). Ölçekte Temel Bileşenler Analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen faktör analizinde, faktör yükleri için kesim noktası 0,32 olarak belirlenmiştir. Olcay (2021) çalışmasında üç faktör tespit edilmiş ve Varimax dik döndürme yöntemi kullanılarak faktör yapısı belirginleştirilmiştir. Ölçekten çıkarılan maddeler sonrasında yapılan nihai analiz, ölçeğin 19 maddelik yapısının geçerliliğini ortaya koymuştur. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonuçları, ölçeğin üç faktörlü yapısının toplanan veriler için uygun olduğunu göstermiştir. Ölçeğin güvenilirliği, Cronbach Alfa katsayıları hesaplanarak değerlendirilmiş ve ölçek faktörleri için yüksek düzeyde güvenilir olduğu saptanmıştır.

Araştırmada kullanılan "İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği"nin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, öğretmen grubu için de Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Yapılan analiz sonucunda, ölçeğin 19 maddesi için Cronbach Alfa katsayısı 0,798 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre ölçeğin öğretmen grubu için güvenilir olduğunu söylenebilir.

3.7.4. Verilerin Toplanması

Anket maddeleri, anket yapacak okullara ziyaret edilip okul “Whats app” uygulaması üzerinden ulaştırılmıştır. Anket “Google Form” aracılığı ile oluşturulmuş ve bu form öğretmenlere gönderilmiştir.

3.7.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elimize geçen veriler, bilgisayar ortamında Microsoft Excel programı kullanılarak düzenlenmiş ve analizler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 26 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. İSG Kültürü ve Güvenli Davranış Ölçeklerinden alınan puanların iki gruplu değişkenlerle karşılaştırılması amacıyla Mann-Whitney U testi, ikiden fazla gruba sahip değişkenlerle karşılaştırılması için ise Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Gruplar arasındaki farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla, ikili karşılaştırmalar Mann-Whitney U testi ile yapılmış ve Bonferroni düzeltmesi uygulanarak sonuçlar yorumlanmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımını göstermek için ise yüzde ve frekans analizleri gerçekleştirilmiştir. Tüm analizlerde %95 güven aralığı temel alınmış ve $p < 0,05$ düzeyi istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Analiz işlemleri, SPSS 26 istatistik programı kullanılarak tamamlanmıştır.

3.8. Bulgular

İSG Kültürü Ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3.2’de verilmiştir. Ölçeğin üç alt boyutu olan genel iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişim ve risk algısı alt boyutlarında yer alan maddelere verilen cevapların ortalamaları, katılımcıların bu konulara ilişkin görüşlerini yansıtmaktadır. Ölçekte yer alan risk algısı alt boyutu ters puanlandığı için ölçek genel madde ortalamasının hesaplanmasında ters etkisi dikkate alınmıştır.

3.8.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği ‘ne ilişkin Betimsel İstatistikler

Tablo 3.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği ‘ne İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek maddeleri ve alt boyutları	N	X	Ss	Katılma durumu
Okullarda iş güvenliği ile ilgili yönlendirici ve uyarıcı levhalar/işaretler bulundurulmalıdır.	309	6,696	,591	Kesinlikle Katılıyorum
Atölye ve laboratuvarlarda koruyucu donanım (baret, eldiven, maske vs.) kullanılması okullardaki ciddi kazaları önleyebilir.	309	6,557	,880	Kesinlikle Katılıyorum
Okullarda koruyucusu bulunmayan makine teçhizat ve elektrikli cihazlar iş kazalarına yol açmaktadır.	309	6,223	,963	Kesinlikle Katılıyorum
Okullarda meydana gelen kazaların büyük çoğunluğu önlenabilir.	309	6,159	,851	Kesinlikle Katılıyorum
Okullarda, çalışanların çalışma ortamının sebep olabileceği sağlık riskleri ile ilgili bilgilendirilmesi gerekmektedir.	309	6,511	,677	Kesinlikle Katılıyorum
Mesleki yeterlilik belgesi olan çalışanlar, mesleki yeterlilik	309	5,401	1,533	Katılıyorum

belgesi olmayan çalışanlara göre daha az kazaya uğrarlar.

Okul çalışanlarının iş yeri hekimi tarafından düzenli aralıklarla muayeneleri yapılması iş sağlığı açısından önemlidir.	309	6,139	1,210	Katılıyorum
Diğer iş sektörleri ile karşılaştırıldığında, eğitim sektöründeki İSG uygulamaları daha önemlidir.	309	5,178	1,627	Kısmen Katılıyorum
Okullarda eğitim saatlerinin uzun olması iş kazalarına yol açmaktadır.	309	5,256	1,750	Katılıyorum
Okullarda iş güvenliği tedbirlerinin alınmaması iş kazalarına yol açmaktadır.	309	6,026	1,119	Katılıyorum
Atölye ve laboratuvarlarda kişisel koruyucu donanım (Baret, eldiven, maske, vb.) giymeyi reddeden çalışanlar, öğrenciler bir şekilde cezalandırılmalıdır.	309	5,324	1,477	Katılıyorum
Okul çalışanlarının iş güvenliği konusunda eğitim seviyesinin düşük olması ciddi iş kazalarına yol açmaktadır.	309	5,401	1,410	Katılıyorum
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	309	5,906	,666	Katılıyorum
İş Güvenliği eğitimi, çalışanların daha güvenli bir şekilde çalışmasını etkiler.	309	6,243	,831	Kesinlikle Katılıyorum
Çalışanların yaşadıkları ramak kala olayları yöneticilerine bildirmelerinin, yaşanacak iş kazalarının önlenmesinde etkili olabileceğine inanıyorum.	309	6,375	,740	Kesinlikle Katılıyorum

Çalışanlar ile yöneticiler arasındaki iletişim eksikliği daha çok kazaya sebep olmaktadır.	309	5,660	1,383	Katılıyorum
Okullarda karşılaşılabilecek tehlike ve risklerin anlatıldığı eğitimlerin sayısı artırılıp, daha sık aralıklarla verilmelidir.	309	5,819	1,122	Katılıyorum
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	309	6,024	,713	Katılıyorum
İş tanımımın dışında riskli bir iş varsa bunu sorgulamadan yaparım	309	2,353	1,719	Katılmıyorum
Yaptığım işte risk almam gerekirse eğer, bu riski alırım.	309	3,097	1,703	Kısmen Katılmıyorum
Çalışma arkadaşlarımla ve öğrencilerin okulda güvenliği benim için çok önemli değil	309	1,583	1,431	Kesinlikle Katılmıyorum
Faktör 3: Risk algısı	309	2,344	1,192	Katılmıyorum
Ölçek genel madde ortalaması	309	5,891	,588	Katılıyorum

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere iş güvenliği farkındalığı alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalamalar, katılımcıların iş güvenliği ile ilgili yüksek bir farkındalığa sahip olduğunu göstermektedir. En yüksek ortalamaya sahip madde, "Okullarda iş güvenliği ile ilgili yönlendirici ve uyarıcı levhalar/işaretler bulundurulmalıdır." ($\bar{X} = 6,696$) olup, katılımcılar bu maddeye "kesinlikle katılıyorum" düzeyinde cevap vermişlerdir. En düşük ortalamaya sahip madde ise "Mesleki yeterlilik belgesi olan çalışanlar, mesleki yeterlilik belgesi olmayan çalışanlara göre daha az kazaya uğrarlar." ($\bar{X} = 5,401$) olup, bu maddeye "katılıyorum" düzeyinde yanıt verilmiştir.

İSG eğitimi-iletişim alt boyutunda yer alan maddelerde de yüksek ortalamalar görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip madde, "Çalışanların yaşadıkları ramak kala olayları yöneticilerine bildirmelerinin, yaşanacak iş kazalarının önlenmesinde etkili olabileceğine inanıyorum." ($\bar{X} = 6,375$) olup, katılımcılar bu maddeye "kesinlikle katılıyorum" düzeyinde cevap vermişlerdir. En düşük ortalamaya sahip madde ise "Çalışanlar ile yöneticiler arasındaki iletişim eksikliği daha çok kazaya

sebeup olmaktadır." ($\bar{X} = 5,660$) olup, bu maddeye "katılıyorum" düzeyinde yanıt verilmiştir.

Risk algısı alt boyutunda yer alan maddeler ters puanlandığı için ortalamaları düşük çıkmaktadır. En yüksek ortalamaya sahip madde, "Yaptığım işte risk almam gerekirse eğer, bu riski alırım." ($\bar{X} = 3,097$) olup, katılımcılar bu maddeye "kısmen katılmıyorum" düzeyinde cevap vermişlerdir. En düşük ortalamaya sahip madde ise "Çalışma arkadaşlarımla ve öğrencilerin okulda güvenliği benim için çok önemli değil." ($\bar{X} = 1,583$) olup, bu maddeye "kesinlikle katılmıyorum" düzeyinde yanıt verilmiştir.

Ölçeğin genel madde ortalaması ($\bar{X} = 5,891$) katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği kültürüne ilişkin genel olarak olumlu bir tutuma sahip olduklarını ve iş güvenliği konusundaki farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgular iş sağlığı ve güvenliği kültürünün okullarda yerleşik ve etkili olduğunu, çalışanların bu konudaki bilgi ve bilinç düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

3.8.2. Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular

Tablo 3.3'de, cinsiyet değişkeninin iş sağlığı ve güvenliği kültürü ölçeğinin alt boyutlarına etkisi incelenmiştir.

Tablo 3.3. Cinsiyete ilişkin bulgular

Ölçek alt boyutları	Gruplar	N	X	Ss	T- testi			η^2
					t	df	P	
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Erkek	155	5,799	,652	-2,863	307	,004	0,026
	Kadın	154	6,014	,665				
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Erkek	155	5,895	,772	-3,242	307	,001	0,033
	Kadın	154	6,154	,624				
Faktör 3: Risk algısı	Erkek	155	5,675	1,195	,287	307	,775	
	Kadın	154	5,636	1,191				
Ölçek genel madde ortalaması	Erkek	155	5,800	,565	-2,780	307	,006	0,025
	Kadın	154	5,984	,598				

Genel iş güvenliği farkındalığı alt boyutunda kadın katılımcılar ($\bar{X} = 6,014$; $Ss = 0,665$), erkek katılımcılara ($\bar{X} = 5,799$; $Ss = 0,652$) göre anlamlı derecede daha yüksek puanlar almışlardır ($t_{(307)} = -2,863$; $p < 0,01$). Bu farkın etki büyüklüğü küçük düzeydedir ($\eta^2 = 0,026$). Benzer şekilde, İSG eğitimi-iletişim alt boyutunda da kadın katılımcılar ($\bar{X} = 6,154$; $Ss = 0,624$), erkek katılımcılardan ($\bar{X} = 5,895$; $Ss = 0,772$)

anlamli derecede daha yu'ksek puanlar almışlardır ($t_{(307)} = -3,242; p < 0,01$). Bu farkın etki büyüklüğü de küçük düzeydedir ($\eta^2 = 0,033$). Ancak, risk algısı alt boyutunda cinsiyetler arasında anlam sayılabilecek bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = 0,287; p > 0,05$). Ölçek genel madde ortalamasında da kadın katılımcılar ($\bar{X} = 5,984; Ss = 0,598$), erkek katılımcılara ($\bar{X} = 5,800; Ss = 0,565$) göre anlamli derecede daha yu'ksek puanlar almıştır ($t_{(307)} = -2,780; p < 0,01$). Bu farkın etki büyüklüğü de küçük düzeydedir ($\eta^2 = 0,025$). Bu sonuçlar kadınların İSG konularında daha yu'ksek bir farkındalık ve iletişim düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

3.8.3. Medeni durum değişkenine ilişkin bulgular

Tablo 3.4 'te, medeni durum değişkeninin iş sağlığı ve güvenliği kültürü ölçeğinin alt boyutlarına etkisi incelenmiştir.

Tablo 3.4. Medeni durum değişkenine ilişkin bulgular

Ölçek alt boyutları	Gruplar	N	X	Ss	T- testi		
					t	df	P
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Bekar	78	5,93	,64	,312	307	,755
	Evli	231	5,90	,68			
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Bekar	78	6,01	,71	-,210	307	,834
	Evli	231	6,03	,72			
Faktör 3: Risk algısı	Bekar	78	5,43	1,29	-	307	,054
	Evli	231	5,73	1,15			
Ölçek genel madde ortalaması	Bekar	78	5,87	,61	-,444	307	,657
	Evli	231	5,90	,58			

Genel iş güvenliği farkındalığı alt boyutunda bekar ($\bar{X} = 5,93$; $Ss = 0,64$) ve evli katılımcılar ($\bar{X} = 5,90$; $Ss = 0,68$) arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür ($t_{(307)} = 0,312$; $p > 0,05$). Benzer şekilde, İSG eğitimi-iletişim alt boyutunda da bekar ($\bar{X} = 6,01$; $Ss = 0,71$) ve evli katılımcılar ($\bar{X} = 6,03$; $Ss = 0,72$) arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($t_{(307)} = -0,210$; $p > 0,05$). Risk algısı alt boyutunda ise, bekar ($\bar{X} = 5,43$; $Ss = 1,29$) ve evli katılımcılar ($\bar{X} = 5,73$; $Ss = 1,15$) arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Ölçek genel madde ortalaması incelendiğinde de bekar ($\bar{X} = 5,87$; $Ss = 0,61$) ve evli katılımcılar ($\bar{X} = 5,90$; $Ss = 0,58$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = -0,444$; $p > 0,05$). Bu sonuçlar medeni durumun iş sağlığı ve güvenliği kültürü üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

3.8.4. Okul türü değişkenine ilişkin bulgular

Tablo 4'te, okul türü değişkeninin iş sağlığı ve güvenliği kültürü ölçeğinin alt boyutlarına etkisi incelenmiştir.

Tablo 3.5. Okul değişkenine ilişkin bulgular

Alt boyutlar	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd.	Kareler ort.	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>LSD</i>	η^2
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Meslek L (1)	117	6,173	,650	Gruplar Arası	22,629	2	11,314	30,32	,000	3 ile 1,2 ve 1 ile 2	0,165
	Anadolu L (2)	114	5,924	,620	Grup içi	114,16	306	,373				
	İHL (3)	78	5,479	,530	Toplam	136,79	308					
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Meslek L (1)	117	6,288	,559	Gruplar Arası	26,194	2	13,097	30,74	,000	3 ile 1,2 ve 1 ile 2	0,167
	Anadolu L (2)	114	6,079	,636	Grup içi	130,37	306	,426				
	İHL (3)	78	5,548	,794	Toplam	156,56	308					
Faktör 3: Risk algısı	Meslek L (1)	117	5,726	1,19	Gruplar Arası	1,009	2	,505	,354	,702	Fark yok	
	Anadolu L (2)	114	5,629	1,32	Grup içi	436,28	306	1,426				
	İHL (3)	78	5,590	,977	Toplam	437,29	308					
Ölçek genel madde ortalaması	Meslek L (1)	117	6,127	,532	Gruplar Arası	17,825	2	8,912	30,76	,000	3 ile 1,2 ve 1 ile 2	0,167
	Anadolu L (2)	114	5,910	,579	Grup içi	88,637	306	,290				
	İHL (3)	78	5,511	,482	Toplam	106,46	308					

Genel İş Güvenliği Farkındalığı faktöründe, Meslek Lisesi ($\bar{X} = 6,173$; $Ss = 0,650$), Anadolu Lisesi ($\bar{X} = 5,924$; $Ss = 0,620$) ve İmam Hatip Lisesi ($\bar{X} = 5,479$; $Ss = 0,530$) arasında anlamlı fark bulunmuştur ($F_{(2, 306)} = 30,325$; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,165$). LSD testine göre, İHL eğitim alan öğrencileri diğer iki okul türünde eğitim alan öğrencilere göre (Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi) daha düşük İSG algısına sahiptir.

İSG Eğitimi-İletişim faktöründe de benzer şekilde Meslek Lisesi ($\bar{X} = 6,288$; $Ss = 0,559$), Anadolu Lisesi ($\bar{X} = 6,079$; $Ss = 0,636$) ve İmam Hatip Lisesi ($\bar{X} = 5,548$; $Ss = 0,794$) öğrencileri arasında anlamlı fark bulunmuştur ($F_{(2, 306)} = 30,740$; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,167$). LSD testi sonuçlarına göre imam hatip lisesi öğrencileri diğer iki okul

türüyle ve Anadolu lisesi öğrencileri Meslek lisesi öğrencileriyle anlamlı farklılık göstermektedir.

Risk Algısı faktöründe ise okul türleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2, 306)} = 0,354; p > 0,05$).

Ölçek genel madde ortalaması açısından ise, Meslek Lisesi ($\bar{X} = 6,127; Ss = 0,532$), Anadolu Lisesi ($\bar{X} = 5,910; Ss = 0,579$) ve İmam Hatip Lisesi ($\bar{X} = 5,511; Ss = 0,482$) öğrencileri arasında anlamlı fark bulunmuştur ($F_{(2, 306)} = 30,768; p < 0,001; \eta^2 = 0,167$). LSD testi sonuçlarına göre, İmam Hatip Lisesi öğrencileri diğer iki okul türünde eğitim alan öğrencilere göre söz konusu ölçeği daha düşük puanla cevaplamıştır.

Bu sonuçlar Meslek ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği konularında İmam Hatip Lisesi öğrencilerine kıyasla daha yüksek farkındalığa ve eğitime sahip olduğunu göstermektedir. Etki büyüklüğü (η^2) değerleri ise her iki faktör için de orta düzeyde bir etki olduğunu göstermektedir.

3.8.5. Yaş değişkenine ilişkin bulgular

Tablo 3.6. Yaş değişkenine ilişkin bulgular

Alt boyutlar	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd.	Kareler ort.	<i>F</i>	<i>p</i>
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	25-34	43	5,932	0,601	Gruplar Arası	,157	3	,052	,117	,950
	35-44	112	5,885	0,636	Grup içi	136,640	305	,448		
	45-54	110	5,901	0,694	Toplam	136,797	308			
	55 ve üzeri	44	5,947	0,748						
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	25-34	43	6,099	0,629	Gruplar Arası	1,169	3	,390	,765	,514
	35-44	112	5,955	0,738	Grup içi	155,398	305	,510		
	45-54	110	6,027	0,730	Toplam	156,568	308			
	55 ve üzeri	44	6,119	0,687						
Faktör 3. Risk algısı	25-34	43	5,860	0,985	Gruplar Arası	2,519	3	,840	,589	,623
	35-44	112	5,625	1,214	Grup içi	434,778	305	1,426		
	45-54	110	5,655	1,232	Toplam	437,297	308			
	55 ve üzeri	44	5,538	1,229						
Ölçek genel madde ortalaması	25-34	43	5,956	0,545	Gruplar Arası	,334	3	,111	,320	,811
	35-44	112	5,859	0,569	Grup içi	106,128	305	,348		
	45-54	110	5,889	0,584	Toplam	106,462	308			
	55 ve üzeri	44	5,919	0,691						

Tablo 3.6'da yaş değişkeninin İş Sağlığı ve Güvenliği kültürü ölçeğinin alt boyutlarına etkisi incelenmiştir. Genel İş Güvenliği Farkındalığı faktöründe, 25-34 yaş ($\bar{X} = 5,932$; $Ss = 0,601$), 35-44 yaş ($\bar{X} = 5,885$; $Ss = 0,636$), 45-54 yaş ($\bar{X} = 5,901$; $Ss = 0,694$) ve 55 yaş ve üzeri ($\bar{X} = 5,947$; $Ss = 0,748$) grupları arasında anlamlı farkın olmadığı görülmüştür ($F_{(3, 305)} = 0,117$; $p > 0,05$).

İSG Eğitimi-İletişim faktöründe de benzer şekilde, 25-34 yaş ($\bar{X} = 6,099$; $Ss = 0,629$), 35-44 yaş ($\bar{X} = 5,955$; $Ss = 0,738$), 45-54 yaş ($\bar{X} = 6,027$; $Ss = 0,730$) ve 55 yaş ve üzeri ($\bar{X} = 6,119$; $Ss = 0,687$) grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3, 305)} = 0,765$; $p > 0,05$).

Risk Algısı faktöründe ise, 25-34 yaş ($\bar{X} = 5,860$; $Ss = 0,985$), 35-44 yaş ($\bar{X} = 5,625$; $Ss = 1,214$), 45-54 yaş ($\bar{X} = 5,655$; $Ss = 1,232$) ve 55 yaş ve üzeri ($\bar{X} = 5,538$; $Ss = 1,229$) grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3, 305)} = 0,589$; $p > 0,05$).

Ölçek genel madde ortalaması açısından da 25-34 yaş ($\bar{X} = 5,956$, $Ss = 0,545$), 35-44 yaş ($\bar{X} = 5,859$; $Ss = 0,569$), 45-54 yaş ($\bar{X} = 5,889$; $Ss = 0,584$) ve 55 yaş ve üzeri ($\bar{X} = 5,919$, $Ss = 0,691$) grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3, 305)} = 0,320$; $p > 0,05$).

Bu sonuçlar İSG farkındalığına ilişkin yaş grupları arasında istatistiksel bağlamda anlamlı farkın oluşmadığını göstermektedir.

3.8.6. Eğitim seviyesine ilişkin bulgular

Tablo 3.7’de eğitim seviyesinin iş sağlığı ve güvenliği kültürü ölçeğinin alt boyutlarına etkisini incelenmiştir.

Tablo 3.7. Eğitim seviyesine ilişkin bulgular

Ölçek alt boyutları	Gruplar	N	X	Ss	T- testi		
					t	df	P
Faktör 1:Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Lisans	251	5,895	0,651	-,573	307	,567
	Lisansüstü	58	5,951	0,735			
Faktör 2:İSG Eğitimi-İletişim	Lisans	251	6,008	0,738		307	,404
	Lisansüstü	58	6,095	0,594			
Faktör3. Risk algısı	Lisans	251	5,636	1,225	-,606	307	,545
	Lisansüstü	58	5,741	1,041			
Ölçek genel madde ortalaması	Lisans	251	5,878	0,583	-,818	307	,414
	Lisansüstü	58	5,948	0,612			

Tablo 3.7’de görüldüğü üzere Genel İş Güvenliği Farkındalığı faktöründe, lisans mezunları ($\bar{X} = 5,895$; $Ss = 0,651$) ile lisansüstü mezunlar ($\bar{X} = 5,951$, $Ss = 0,735$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = -0,573$; $p > 0,05$). Benzer şekilde İSG Eğitimi-İletişim faktöründe de lisans mezunları ($\bar{X} = 6,008$; $Ss = 0,738$) ile lisansüstü mezunlar ($\bar{X} = 6,095$; $Ss = 0,594$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = -0,836$, $p > 0,05$).

Yine Tablo 3.7’de görüldüğü üzere Risk Algısı faktöründe, lisans mezunları ($\bar{X} = 5,636$; $Ss = 1,225$) ile lisansüstü mezunlar ($\bar{X} = 5,741$; $Ss = 1,041$) arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = -0,606$, $p > 0,05$). Ölçek genel madde ortalaması açısından da lisans mezunları ($\bar{X} = 5,878$; $Ss = 0,583$) ile lisansüstü mezunlar ($\bar{X} = 5,948$; $Ss = 0,612$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = -0,818$; $p > 0,05$). Bu sonuçlar iş sağlığı ve güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve risk algısı ile ölçek genel madde ortalaması açısından lisans ve lisansüstü eğitim seviyeleri arasında

anlamli bir fark olmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle iş sağlığı ve güvenliği kültürünün eğitim seviyesine göre değişmediğini ve benzer seviyelerde olduğunu ortaya koymaktadır.

3.8.7. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Alma durumu

İSG eğitimi almış ve almamış bireylerin İSG farkındalığı ve algısına ilişkin bulgular Tablo 3.8. 'de verilmektedir.

Tablo 3.8. İSG Eğitimi Alma durumu

Ölçek alt boyutları	Gruplar	N	X	Ss	T- testi		
					t	df	P
Faktör 1:Genel İş Güvenliği Farkındalığı	İSG eğitimi alan	255	5,914	0,687	,468	307	,640
	İSG eğitimi almayan	54	5,867	0,561			
Faktör 2:İSG Eğitimi-İletişim	İSG eğitimi alan	255	6,039	0,731	,800	307	,424
	İSG eğitimi almayan	54	5,954	0,624			
Fakt�r3. Risk algısı	İSG eğitimi alan	255	5,672	1,218	,513	307	,608
	İSG eğitimi almayan	54	5,580	1,062			
Ölçek genel madde ortalaması	İSG eğitimi alan	255	5,902	0,604	,704	307	,482
	İSG eğitimi almayan	54	5,840	0,507			

Tablo 3.8'e göre Genel İş Güvenliği Farkındalığı alt boyutunda, İSG eğitimini alan bireyler ($\bar{X} = 5,914$; $Ss = 0,687$) ile İSG eğitimi almayan bireyler ($\bar{X} = 5,867$; $Ss = 0,561$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = 0,468$; $p > 0,05$).

İSG Eğitimi-İletişim faktöründe de İSG eğitimi alan bireyler ($\bar{X} = 6,039$, $Ss = 0,731$) ile İSG eğitimi almayan bireyler ($\bar{X} = 5,954$; $Ss = 0,624$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = 0,800$; $p > 0,05$).

Risk Algısı faktöründe, İSG eğitimi alan bireyler ($\bar{X} = 5,672$; $Ss = 1,218$) ile İSG eğitimi almayan bireyler ($\bar{X} = 5,580$; $Ss = 1,062$) arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = 0,513$; $p > 0,05$).

Ölçek genel madde ortalaması açısından da İSG eğitimi alan bireyler ($\bar{X} = 5,902$; $S_s = 0,604$) ile İSG eğitimi almayan bireyler ($\bar{X} = 5,840$; $S_s = 0,507$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = 0,704$; $p > 0,05$).

Bu sonuçlar İSG eğitimi almanın iş sağlığı ve güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve risk algısı ile genel madde ortalaması üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir. Bir diğer ifadeyle İSG eğitiminin bu faktörler üzerinde beklenen etkisini yaratmadığını ya da bu eğitimlerin içeriği ve uygulama yöntemlerinin gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

3.8.8. Ramak kala olay yaşamış olma durumuna ilişkin bulgular

Genel iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve risk algısı gibi faktörler açısından ramak kala olay yaşamış ve yaşamamış öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü ölçeğine verdikleri puanlara ilişkin yapılan T testi sonuçları Tablo 3.9'da verilmiştir.

Tablo 3.9 Ramak kala olay yaşamış olma durumuna ilişkin

Ölçek alt boyutları	Gruplar	N	X	Ss	T- testi		
					t	df	P
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Ramak kala olay yaşamış	115	5,872	0,677	-,678	307	,498
	Ramak kala olay yaşamamış	194	5,926	0,661			
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Ramak kala olay yaşamış	115	6,052	0,621	,529	307	,597
	Ramak kala olay yaşamamış	194	6,008	0,763			
Faktör 3: Risk algısı	Ramak kala olay yaşamış	115	5,687	1,194	,352	307	,725
	Ramak kala olay yaşamamış	194	5,637	1,193			
Ölçek genel madde ortalaması	Ramak kala olay yaşamış	115	5,881	0,597	-,237	307	,813
	Ramak kala olay yaşamamış	194	5,897	0,584			

Tablo 3.9’da görüldüğü üzere genel iş güvenliği farkındalığı alt boyutunda ramak kala olay yaşamış ($N=115$; $X=5,872$; $Ss=0,677$) ve yaşamamış ($N=194$; $X=5,926$; $Ss=0,661$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=-0,678$; $p=0,498$). Benzer şekilde, İSG eğitimi ve iletişimi alt boyutunda da ramak kala olay yaşamış ($N=115$; $X=6,052$; $Ss=0,621$) ve yaşamamış ($N=194$, $X=6,008$, $Ss=0,763$) bireyler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($t_{(307)}=0,529$, $p=0,597$). Risk algısı faktöründe de ramak kala olay yaşamış ($N=115$; $X=5,687$; $Ss=1,194$) ve yaşamamış ($N=194$; $X=5,637$; $Ss=1,193$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(307)}=0,352$; $p=0,725$). Ölçeğin genel madde ortalaması incelendiğinde ise ramak kala olay yaşamış ($N=115$; $X=5,881$; $Ss=0,597$) ve yaşamamış ($N=194$; $X=5,897$; $Ss=0,584$) bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($t_{(307)}=-0,237$, $p=0,813$). Bu sonuçlar ramak kala olay yaşamış olmanın genel iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve risk algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Tablo görüldüğü üzere iş kazası geçirmiş ve geçirmemiş bireyler arasındaki iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi, risk algısı ve ölçek genel madde ortalaması faktörlerine ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 3.10. İş Kazası Geçirmiş ve Geçirmemiş Bireyler Arasındaki İş Güvenliği Farkındalığı

		N	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann-Whitney U	Z	P
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	İş kazası geçirmiş	20	181,63	3632,50	2357,50	-1,380	,168
	İş kazası geçirmemiş	289	153,16	44262,5			
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	İş kazası geçirmiş	20	150,95	3019,00	2809,00	-,212	,832
	İş kazası geçirmemiş	289	155,28	44876,0			
Faktör 3: Risk algısı	İş kazası geçirmiş	20	174,20	3484,00	2506,00	-1,001	,317
	İş kazası geçirmemiş	289	153,67	44411,0			
Ölçek genel madde ortalaması	İş kazası geçirmiş	20	180,10	3602,00	2388,00	-1,300	,194
	İş kazası geçirmemiş	289	153,26	44293,0			

Tabloda 3.10’da görüldüğü üzere genel iş güvenliği farkındalığı faktöründe, iş kazası geçirmiş ($N=20$; Ort. Sıralama=181,63) ve geçirmemiş ($N=289$; Ort. Sıralama=153,16) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=2357,5$; $Z=-1,380$; $p=0,168$). Benzer şekilde, İSG eğitimi-iletişimi faktöründe de iş kazası geçirmiş ($N=20$; Ort. Sıralama=150,95) ve geçirmemiş ($N=289$; Ort. Sıralama=155,28) bireyler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($U=2809,0$, $Z=-0,212$; $p=0,832$). Risk algısı faktöründe, iş kazası geçirmiş ($N=20$, Ort. Sıralama=174,20) ve geçirmemiş ($N=289$, Ort. Sıralama=153,67) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=2506,0$; $Z=-1,001$; $p=0,317$). Ölçeğin genel madde ortalamasında da iş kazası geçirmiş ($N=20$; Ort. Sıralama=180,10) ve geçirmemiş ($N=289$; Ort. Sıralama=153,26) bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($U=2388,0$; $Z=-1,300$; $p=0,194$). Bu bulgular iş kazası geçirmiş olmanın, iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi, risk algısı ve genel madde ortalaması üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.11’de çocuğu olan ve olmayan bireyler arasındaki iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi, risk algısı ve ölçek genel madde ortalaması faktörlerine ilişkin T-testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 3.11. Çocuğu Olan ve Olmayan Bireyler Arasındaki İş Güvenliği Farkındalığı

Ölçek alt boyutları	Gruplar	N	X	Ss	T- testi		
					t	df	P
Faktör 1:Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Çocuğu var	260	5,902	0,668	-,259	307	,795
	Çocuğu yok	49	5,929	0,662			
Faktör 2:İSG Eğitimi-İletişim	Çocuğu var	260	6,015	0,729	-,504	307	,615
	Çocuğu yok	49	6,071	0,627			
Faktör3. Risk algısı	Çocuğu var	260	5,701	1,167	1,546	307	,123
	Çocuğu yok	49	5,415	1,299			
Ölçek genel madde ortalaması	Çocuğu var	260	5,894	0,581	,179	307	,858
	Çocuğu yok	49	5,878	0,630			

Genel iş güvenliği farkındalığı faktöründe, çocuğu olan ($N=260$; $\bar{X}=5,902$; $Ss=0,668$) ve çocuğu olmayan ($N=49$; $\bar{X}=5,929$; $Ss=0,662$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=-0,259$; $p=0,795$). İSG eğitimi-iletişimi faktöründe de çocuğu olan ($N=260$; $\bar{X}=6,015$; $Ss=0,729$) ve çocuğu olmayan ($N=49$; $\bar{X}=6,071$; $Ss=0,627$) bireyler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($t_{(307)}=-0,504$; $p=0,615$). Risk algısı faktöründe ise, çocuğu olan ($N=260$; $\bar{X}=5,701$; $Ss=1,167$) ve çocuğu olmayan ($N=49$; $\bar{X}=5,415$; $Ss=1,299$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=1,546$; $p=0,123$). Ölçeğin genel madde ortalamasında da çocuğu olan ($N=260$; $\bar{X}=5,894$; $Ss=0,581$) ve çocuğu olmayan ($N=49$; $\bar{X}=5,878$; $Ss=0,630$) bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($t_{(307)}=0,179$; $p=0,858$). Bu bulgular çocuğu olup

olmamanın iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi, risk algısı ve genel madde ortalaması üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Meslek hastalığı geçirmiş ve geçirmemiş bireyler arasındaki iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi, risk algısı ve ölçek genel madde ortalaması faktörlerine ilişkin T-testi sonuçları Tablo 3.12’de verilmiştir.

Tablo 3.12. Meslek hastalığı geçirmiş ve geçirmemiş bireyler arasındaki iş güvenliği farkındalığı

Ölçek alt boyutları	Gruplar	N	X	Ss	T- testi			η^2
					t	df	P	
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Meslek hastalığı geçirmiş	51	5,940	0,726	,394	307	,694	
	Meslek hastalığı geçirmemiş	258	5,899	0,655				
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Meslek hastalığı geçirmiş	51	6,015	0,769	-,105	307	,917	
	Meslek hastalığı geçirmemiş	258	6,026	0,703				
Faktör 3. Risk algısı	Meslek hastalığı geçirmiş	51	5,993	0,896	2,228	307	,027	0,016
	Meslek hastalığı geçirmemiş	258	5,589	1,232				
Ölçek genel madde ortalaması	Meslek hastalığı geçirmiş	51	5,964	0,672	,964	307	,336	
	Meslek hastalığı geçirmemiş	258	5,877	0,570				

Tablo 3.12 incelendiğinde genel iş güvenliği farkındalığı faktöründe, meslek hastalığı geçirmiş ($N=51$; $\bar{X}=5,940$; $Ss=0,726$) ve geçirmemiş ($N=258$; $\bar{X}=5,899$; $Ss=0,655$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=0,394$; $p=0,694$). İSG eğitimi-iletişimi faktöründe de meslek hastalığı geçirmiş ($N=51$; $\bar{X}=6,015$; $Ss=0,769$) ve

geçirmemiş ($N=258$; $\bar{X}=6,026$; $Ss=0,703$) bireyler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($t(307)=-0,105$; $p=0,917$).

Risk algısı faktöründe ise meslek hastalığı geçirmiş ($N=51$; $\bar{X}=5,993$; $Ss=0,896$) ve geçirmemiş ($N=258$; $\bar{X}=5,589$; $Ss=1,232$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(307)=2,228$; $p=0,027$; $\eta^2=0,016$). Ölçeğin genel madde ortalamasında ise meslek hastalığı geçirmiş ($N=51$; $\bar{X}=5,964$; $Ss=0,672$) ve geçirmemiş ($N=258$; $\bar{X}=5,877$; $Ss=0,570$) bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($t(307)=0,964$; $p=0,336$). Bu bulgular meslek hastalığı geçirmiş olmanın yalnızca risk algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu, ancak iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve genel madde ortalaması üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Aylık gelir düzeyi 45000 TL'nin altında ve üstünde olan bireylerin iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi, risk algısı ve ölçek genel madde ortalaması faktörlerine ilişkin T-testi sonuçları Tablo 3.13'de verilmiştir.

Tablo 3.13. Aylık gelir düzeyi 45000 TL'nin altında ve üstünde olan bireylerin iş güvenliği farkındalığı

Ölçek alt boyutları	Gruplar	N	X	Ss	T- testi			η ²
					t	df	P	
Faktör 1:Genel İş Güvenliği Farkındalığı	45000	14	5,895	0,599	-,272	307	,786	
	TL'nin altı	6						
	45000 TL'	16	5,916	0,724				
	nin üzeri	3						
Faktör 2:İSG Eğitimi-İletişim	45000	14	6,033	0,633	,192	307	,847	
	TL'nin altı	6						
	45000 TL'	16	6,017	0,780				
	nin üzeri	3						
Faktör3. Risk algısı	45000	14	5,829	1,159	2,433	307	,016	0,019
	TL'nin altı	6						
	45000 TL'	16	5,501	1,202				
	nin üzeri	3						
Ölçek genel madde ortalaması	45000	14	5,913	0,535	,626	307	,532	
	TL'nin altı	6						
	45000 TL'	16	5,871	0,632				
	nin üzeri	3						

Tablo 3.13’de genel iş güvenliği farkındalığı faktöründe, 45000 TL'nin altındaki ($N=146$; $\bar{X}=5,895$; $Ss=0,599$) ve üstündeki ($N=163$; $\bar{X}=5,916$; $Ss=0,724$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=-0,272$; $p=0,786$). İSG eğitimi-iletişimi faktöründe de 45000 TL'nin altındaki ($N=146$; $\bar{X}=6,033$; $Ss=0,633$) ve üstündeki ($N=163$, $\bar{X}=6,017$, $Ss=0,780$) bireyler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($t_{(307)}=0,192$; $p=0,847$). Risk algısı faktöründe ise 45000 TL'nin altındaki ($N=146$; $\bar{X}=5,829$; $Ss=1,159$) ve üstündeki ($N=163$; $\bar{X}=5,501$; $Ss=1,202$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(307)}=2,433$; $p=0,016$; $\eta^2=0,019$). Ölçeğin genel madde ortalamasında ise 45000 TL'nin altındaki ($N=146$; $\bar{X}=5,913$; $Ss=0,535$) ve üstündeki ($N=163$; $\bar{X}=5,87$; $Ss=0,632$) bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($t_{(307)}=0,626$; $p=0,532$). Bu bulgular aylık gelir düzeyinin yalnızca risk algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu, ancak iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve genel madde ortalaması üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Çalışanların hizmet süresine (1-10 yıl, 11-15 yıl, 16 yıl ve üzeri) göre genel iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi, risk algısı ve ölçek genel madde ortalaması faktörlerine ilişkin varyans analizi (ANOVA) sonuçlarını Tablo 3.14’de sunulmuştur.

Tablo 3.14. Mesleki kıdem değişkenine ilişkin bulgular

Alt boyutlar	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd.	Kareler ort.	<i>F</i>	<i>p</i>
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	1-10 yıl	80	5,836	0,636	Gruplar Arası	1,122	2	,561	1,265	,284
	11-15 yıl	65	6,012	0,608	Grup içi	135,676	306	,443		
	16 yıl ve üzeri	164	5,898	0,701	Toplam	136,797	308			
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	1-10 yıl	80	6,084	0,643	Gruplar Arası	,479	2	,240	,470	,626
	11-15 yıl	65	6,035	0,679	Grup içi	156,089	306	,510		
	16 yıl ve üzeri	164	5,991	0,759	Toplam	156,568	308			
Faktör 3: Risk algısı	1-10 yıl	80	5,825	1,086	Gruplar Arası	4,624	2	2,312	1,635	,197
	11-15 yıl	65	5,467	1,264	Grup içi	432,673	306	1,414		
	16 yıl ve üzeri	164	5,648	1,207	Toplam	437,297	308			

Ölçek genel	1-10 yıl	80	5,887	0,600	Gruplar Arası	,130	2	,065	,186	,830
madde	11-15 yıl	65	5,930	0,551	Grup içi	106,332	306	,347		
ortalaması	16 yıl ve üzeri	164	5,878	0,599	Toplam	106,462	308			

Tablo3.14’de genel iş güvenliği farkındalığı faktöründe, hizmet süresi grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2,306)}=1,265$; $p=0,284$). İSG eğitimi-iletişimi faktöründe de hizmet süresi grupları arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($F_{(2,306)}=0,470$; $p=0,626$). Risk algısı faktöründe ise hizmet süresi grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2,306)}=1,635$; $p=0,197$). Ölçek genel madde ortalamasında da hizmet süresi grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($F_{(2,306)}=0,186$; $p=0,830$). Bu bulgular çalışanların hizmet süresine göre genel iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi, risk algısı ve genel madde ortalaması faktörlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar hizmet süresinin bu faktörler üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır.

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları, öğretmenlerin İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi ile risk algısı düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. İş güvenliği farkındalığı alt boyutunda, okullarda iş güvenliğini destekleyen yönlendirici ve uyarıcı işaretlerin bulundurulmasının önemli olduğu yönündeki ifadeler en yüksek ortalamaya sahipken, mesleki yeterlilik belgesi olan çalışanların daha az kazaya uğrayabileceği görüşünün daha düşük bir değerlendirme aldığı belirlenmiştir. İSG eğitimi ve iletişimi alt boyutunda, çalışanların yaşadıkları küçük kazaları ya da riskli durumları yöneticilerine bildirmelerinin iş kazalarının önlenmesinde etkili olabileceğine dair ifadeler yüksek ortalamalara sahipken, çalışanlar ile yöneticiler arasındaki iletişim eksikliğinin kazalara sebep olduğu görüşünün düşük düzeyde değerlendirildiği görülmüştür. Risk algısı alt boyutunda ise görev sırasında gerektiğinde risk almanın doğal olduğu yönündeki ifadeler en yüksek ortalamaya sahipken, çalışma arkadaşları ve öğrencilerin güvenliğinin çok önemli olmadığına dair ifadeler düşük ortalamalarla değerlendirilmiştir.

Genel İSG farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve risk algısı alt boyutlarında bekar ve evli katılımcılar arasında anlamlı farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde, yaş grupları arasında da anlamlı farklar gözlenmemiştir. Eğitim seviyeleri açısından da İSG farkındalığı ve İSG eğitimi-iletişimi alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak, okul türleri arasında anlamlı farklar tespit edilmiştir; Meslek Lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi öğrencilerine göre İSG farkındalığı ve eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgular, İSG farkındalığının ve eğitiminin genel olarak olumlu bir seviyede olduğunu ve çalışanların bu konuda yüksek bilgi ve bilinç düzeyine sahip olduklarını göstermektedir. Okul türleri arasındaki farklar, meslek liseleri ve Anadolu liselerinin İSG konularına daha fazla önem verdiklerini ve öğrencilerine bu konuda daha fazla eğitim sağladıklarını ortaya koymaktadır. Ancak bu durum İmam hatip liselerinin İSG farkındalığı ve eğitimi konusunda daha fazla desteğe ihtiyaç duyabileceğini işaret etmektedir.

Medeni durum, yaş, eğitim seviyesi, ramak kala olay yaşamış olmak ve iş kazası geçirmiş olmanın İSG farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve risk algısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması, bu faktörlerin İSG kültürünün yerleşik ve homojen bir şekilde yaygınlaştığını göstermektedir. Ancak İSG eğitiminin beklendiği gibi farkındalık ve algı düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olmaması, eğitimlerin içeriği ve yöntemlerinin gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

İlgili alanyazında benzer diğer çalışmalar incelendiğinde; okul müdürlerinin İSG'ye ilişkin mevzuattan kaynaklanan yasal sorumluluklarına ilişkin görüşleri nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni ile incelenmiştir [41]. Araştırma, Mersin ilinde görev yapan 15 okul müdürü ile amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, yüz yüze görüşme ve Google Forms aracılığıyla yazılı olarak toplanmış ve betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular, okul müdürlerinin İSG uygulamalarının okullarda gerekli olduğunu düşündüklerini, ancak mevzuatın eğitim kurumlarına tam olarak uyumlu olmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, müdürler kendilerini İSG konusunda yetersiz hissettiklerini ve sorumlulukları ile yetkilerinin örtüşmediğini belirtmişlerdir. İSG uzmanlarının istihdam edilmesi ve okullara yeterli kaynak sağlanması da müdürlerin başlıca önerileri arasında yer almıştır [41].

Mesleki ve teknik okullarda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) bilincinin değerlendirilmesi amacıyla nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır [42]. Türkiye genelinde internet ortamı üzerinden öğrenci, öğretmen ve okul idarecilerine 20 maddelik anketler dağıtılmıştır. Araştırma kapsamında 134 öğrenci, 100 meslek dersi öğretmeni ve 50 okul idarecisi katılım sağlamıştır. Veriler, Google Forms aracılığıyla toplanmış ve Microsoft Excel 2010 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular İSG bilincinin artırılması için mesleki ve teknik okulların müfredatlarında İSG konularının daha kapsamlı işlenmesi, İSG uzmanlarının istihdam edilmesi ve okul idarecilerinin İSG sorumluluklarının farkında olmalarının gerekliliğini ortaya koymuştur. Ayrıca öğrencilerin ve öğretmenlerin İSG eğitimlerine olumlu yaklaştıkları ve bu bilincin iş kazaları ile meslek hastalıklarının azaltılmasına katkı sağlayacağı belirlenmiştir. Çalışma, İSG eğitim materyallerinin erişilebilirliğinin artırılmasının ve hizmet içi eğitim programlarının öğretmenler için düzenlenmesinin önemine vurgu yapmıştır [42].

Lise ve dengi okullarda görev yapan öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ile

ilgili görüşleri ve bu okullardaki İSG tedbirleri dışındaki tehlikeler ele alınmıştır [43]. Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada, İstanbul'un Şişli ve Kağıthane ilçelerindeki lise ve dengi okullarda görev yapan 27 öğretmen ile odak grup ve bireysel görüşmeler yapılmıştır. Veriler, içerik analizi yöntemi ile incelenmiş ve betimsel analiz ile yorumlanmıştır. Bulgular, mesleki ve teknik liselerdeki öğretmenlerin İSG konusunda bilinçli olduklarını, diğer liselerde görev yapan öğretmenlerin ise İSG'yi daha çok inşaat ve sanayi iş yerleri ile ilişkilendirdiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca, öğretmenler okullarında İSG tedbirlerinin yetersiz olduğunu, özellikle kaynaştırma öğrencileri, hijyen eksiklikleri, yorgunluk kaynaklı tehlikeler ve okullardaki fiziksel şartlarla ilgili ciddi risklerin bulunduğunu belirtmiştir. Öğretmenler okullarda tehlikelerin azaltılması için okul yönetimlerinin daha etkin önlemler alması gerektiğini vurgulamışlardır [43].

2017-2022 yılları arasında okul ortamında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmalar doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir [44]. Çalışmada toplam 50 lisansüstü tez incelenmiş, araştırma yöntemi olarak nitel veri analiz tekniklerinden betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmada lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde yapıldığı (%90) ve çalışmaların en yoğun olarak 2022 yılında gerçekleştirildiği (%40) tespit edilmiştir. Tezlerde en fazla tercih edilen araştırma türü nicel yöntemler (%76) olup, en çok kullanılan araştırma deseni betimsel araştırma olarak belirlenmiştir. Örneklem türleri açısından ise öğretmenlerin %52 oranında en sık kullanılan katılımcı grubu olduğu saptanmıştır. Tematik analiz sonuçlarına göre, okul ortamında iş sağlığı ve güvenliği üzerine yapılan çalışmalarda en dikkat çeken tema “personel sayısı ve niteliği” olmuştur. Çalışma bulguları, okul sağlığı ile ilgili yönetmeliklerin çıkmasıyla birlikte bu alandaki araştırmaların arttığını ve çalışmaların genellikle nicel yöntemler kullanılarak yürütüldüğünü göstermektedir [44].

Okullarda İSG uygulamaları ve bir ilkokula yönelik örnek risk analiz çalışması incelenmiştir [45]. Çalışmanın amacı, okullarda sağlık ve güvenlik açısından oluşabilecek tehlikelere yönelik önlemleri belirlemek ve risk yönetimi oluşturmaktır. Araştırma bulgularına göre ilkokullarda risk oluşturabilecek durumlar; elektrik tehlikeleri, yangın riskleri, yüksekten düşme, merdivenler, pencereler, ıslak zeminler, kapı ve kapı kolları, dolaplar, yangın tüpleri, okul bahçesi, elektrik sistemleri, spor

salonları, kazan dairesi, camlı bölmeler, kantin ve okul harici üçüncü şahıslar olarak tanımlanmıştır. Çalışmada, risk analizinde L tipi karar matrisi kullanılarak risklerin öncelik sırası belirlenmiş, tehlikenin risk derecesine göre kabul edilebilir seviyeye düşürülmesi hedeflenmiştir. Söz konusu örnek risk analizinde elektrik ve yangın tehlikelerine odaklanılmış, okuldaki mevcut durumlar değerlendirilmiş ve gerekli önleyici faaliyetler belirlenmiştir [45].

Okullarda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamalarını incelemek amacıyla yapılan açılımlayıcı karma yöntem araştırması yürütmüştür [46]. Araştırmanın nicel boyutunda 327 öğretmen ile yapılan anketler, nitel boyutunda ise okul yöneticileri ve öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Nicel sonuçlar öğretmenlerin İSG uygulamaları konusundaki algılarının yüksek olduğunu göstermiştir. Özellikle İSG kriterlerine göre çalışan öğretmenlerin sağlık ve güvenlik açısından risklerin farkında olduğu bulunmuştur. Ancak, uygulamalı İSG eğitimlerinin eksikliğine dikkat çekilmiştir. Nitel veriler, öğretmenlerin İSG önlemlerinin daha çok uygulamalı eğitimler ve görsel materyallerle desteklenmesi gerektiğini, İSG eğitimlerinin küçük yaşlardan itibaren verilmesinin önemini vurgulamış ve bu eğitimlerin okul müfredatlarına dahil edilmesi gerektiği yönünde görüşler ortaya koymuştur. Ayrıca İSG çalışmalarında çalışan temsilcilerinin ve İSG kurullarının etkin rol alması gerektiği belirtilmiş, bu konuda farkındalık artırıcı çalışmalar yapılmasının önemi üzerinde durulmuştur [46].

Özel bir okulda görev yapan öğretmenlerin 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Kanunu ve ilgili yönetmeliklerin getirdiği yükümlülöklere dair bilgi düzeyleri incelenmiştir [47]. Çalışma, yüz yüze anket yöntemi ile 353 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler SPSS 24.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, öğretmenlerin çoğunluğunun İSG'nin yaşamın her alanında önemli olduğu görüşüne katıldığını ve İSG eğitimlerinin tehlike ve riskleri azaltmada etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, İSG eğitimi almış öğretmenlerin, iş kazası sonrası yapılması gerekenler konusunda eğitim almayanlara kıyasla daha fazla bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğretmenlerin İSG risklerine dair bilgi düzeyinin, kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırma, İSG bilincini artırmak için okullarda seminerler, eğitim programları ve sergiler gibi organizasyonların yapılmasının önemli olduğu sonucuna varılmıştır [47].

İnsan kaynakları yönetiminin iş güvenliği uygulamaları açısından okul güvenliği üzerindeki etkilerini incelemiştir [48]. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim modeli kullanılmıştır. Araştırma, Bolu ilinde görev yapan 15 yönetici ve 15 öğretmenden oluşan toplam 30 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre hem öğretmenler hem de yöneticiler, okul güvenliğini sağlamak adına okulun fiziksel alanlarını güvenli hale getirme, görevli öğretmenler ve öğrenciler atama, güvenlik kameraları kurma ve iletişimi sağlama gibi konularda benzer görüşler bildirmiştir. Ancak öğretmenler daha çok personelin eğitilmesi gerektiğini öne sürerken, yöneticiler bilgi toplantıları düzenlemeyi ve iş güvenliği ekipleri oluşturmayı önermiştir. Çalışanlar açısından, öğretmenler personelin dikkate alınmadığını ve iletişim eksikliği olduğunu belirtirken, yöneticiler çalışanların ilgisiz ve sorumsuz olduğunu vurgulamıştır. Öğrencilerle ilgili yaşanan sorunlar arasında davranış ve disiplin problemleri, ailelerle iletişim eksikliği ve fiziksel alanların yetersizliği dikkat çekmiştir [48].

Iğdır ilindeki sınıf öğretmenlerinin İSG öz yeterlik algılarını araştırmıştır [49]. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama ve karşılaştırma modeline dayanmaktadır. Araştırmaya 366 öğretmen katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, sınıf öğretmenlerinin İSG bilgi düzeyleri genellikle yüksek bulunmuştur. Özellikle acil durumlar, düşme ve kayma gibi faktörlerde yüksek bilgi seviyelerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin İSG öz yeterlik algıları hizmet süresine göre değişiklik göstermekte olup, hizmet süresi arttıkça İSG öz yeterlik algılarının da yükseldiği bulunmuştur. Kadrolu öğretmenlerin İSG öz yeterlik algıları, sözleşmeli öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, daha önce İSG eğitimi almış olan öğretmenlerin öz yeterlik algılarının yüksek olduğu, ancak İSG eğitimi ile öz yeterlik algıları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yurt dışındaki çalışmalar incelendiğinde, benzer eğilimlerin ve önemli bulguların olduğu görülmektedir. Örneğin, mesleki eğitimde geleneksel İSG yaklaşımlarının, yalnızca temel bilgileri ve uyum kurallarını vurgulamakla sınırlı kaldığı görülmüştür. Risklerin yönetilmesi ve önlenmesi amacıyla öğrencilerin faaliyetler içinde bilgi edinmelerini sağlayacak yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu araştırmada da İSG eğitiminin pasif bir bilgi aktarımı değil, riskleri değerlendirme ve

yönetme becerilerini de kapsayan bir farkındalık oluşturması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır [58].

İSG eğitimlerinin iş kazalarını azaltmada etkili olduğunu, ancak uygulama oranlarının hala yetersiz kaldığını görülmüştür. Benzer şekilde bu araştırma da İSG farkındalığının yüksek olduğunu, ancak uygulamaların yeterli düzeyde olmadığı durumlarda İSG kültürünün eksik kaldığını ortaya koymaktadır [60].

Avrupa Birliği İSG stratejilerinin iş sağlığı kültürünü eğitim sistemine entegre etmenin önemini vurgulamaktadır. Rusu-Zagar'ın çalışması, iş sağlığı ve güvenliğinin tüm eğitim kademelerine entegre edilmesi gerektiğini ve bu kültürün çocuk yaşlardan itibaren geliştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu araştırmada da okul türleri arasında İSG farkındalığı farklılık gösterdiği için eğitim kademelerinin İSG konusunda daha fazla desteklenmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır [61].

İSG yönetiminin daha geniş bir çerçevede incelenmesi gerektiğini vurgulanmaktadır. İSG'nin iş yerlerinde bağlam içinde ve uzun vadede incelenmesini sağlayan vaka çalışmalarının değeri üzerinde duran bu çalışma, İSG yönetiminin okullarda da benzer şekilde bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasının önemini vurgulamaktadır. Bu araştırma da benzer bir şekilde İSG uygulamalarının okullarda daha sistematik bir şekilde uygulanması gerektiğini önermektedir [62].

Okul sağlığı ve iş sağlığı hemşireliği arasındaki benzerlikleri incelemiş ve okulların çocukları iş hayatına hazırlamada oynadığı rolü vurgulamıştır. Croghan ve Johnson, okulların iş sağlığı bilinci oluşturmak adına erken yaştan itibaren çocukları eğitmesi gerektiğini önermiştir. Bu araştırma da okullarda İSG farkındalığının artırılmasının, öğrencilerin gelecekteki iş hayatlarına güvenli bir şekilde başlamalarına katkı sağlayacağı fikrini desteklemektedir [59].

Araştırma bulguları, mevcut literatürle paralellikler göstermekte ve aynı zamanda yeni katkılar sunmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalarla benzerlik açısından, Taşdemir ve Gür [49], Koyuncu ve Öztürk [47] gibi araştırmalarda da İSG eğitiminin tehlikeleri azaltmada ve iş kazalarını önlemede etkin olduğu vurgulanmıştır. Bu araştırma da benzer olarak öğretmenlerin İSG farkındalığının yüksek olduğunu ve İSG eğitimlerinin iş kazalarının önlenmesinde önemli rol oynadığını ortaya koymuştur. Aynı zamanda önceki araştırmalarda olduğu gibi, bu çalışmada da İSG eğitimi almış

öğretmenlerin iş kazalarına dair bilgi düzeylerinin eğitim almayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Kandemir ve Argon [48] gibi çalışmalarda da iş sağlığı ve güvenliği kültürünün okul ortamında benimsenmesinin önemine vurgu yapılmış, bu araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Bu araştırmanın literatüre sağladığı farklı katkılar ise özellikle okul türleri ve demografik değişkenlere dayalı farklılıkları ele almasıdır. Önceki çalışmalar genellikle İSG farkındalığını genel öğretmen grupları üzerinden incelemişken, bu araştırma farklı okul türlerindeki (meslek liseleri, Anadolu liseleri, imam hatip liseleri) öğretmenler arasındaki İSG farkındalığı düzeylerini karşılaştırarak, meslek liseleri ve Anadolu liselerindeki öğretmenlerin İSG konularında daha yüksek farkındalık ve bilinç düzeyine sahip olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, meslek liselerinin uygulamalı eğitimlerin yoğun olduğu ve güvenlik risklerinin daha fazla olduğu ortamlar olarak daha fazla İSG eğitimi ve farkındalığına sahip olmasının beklenebileceğini ortaya koymaktadır. Bu noktada araştırmanın bulguları, okullarda İSG farkındalığı ve eğitiminin okul türüne göre farklılaşabileceği yönündeki literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca araştırmada İSG farkındalığının medeni durum, yaş ve eğitim seviyesi gibi demografik değişkenlere göre anlamlı bir fark göstermediği saptanmıştır. Bu bulgu İSG kültürünün genel olarak homojen bir şekilde yayıldığını ve demografik faktörlerden bağımsız olarak öğretmenler arasında benzer bir düzeyde farkındalık oluşturduğunu göstermektedir. Bu bağlamda araştırmada ortaya çıkan bu sonuç, Uzun [42] ve Cereci ve Çetin 'in [41] bulgularıyla da uyumludur; her iki çalışma da öğretmenlerin İSG konusundaki bilgi ve farkındalıklarının büyük ölçüde yeterli olduğunu, ancak uygulamaların yaygınlaştırılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bu araştırma İSG eğitiminin öğretmenlerin risk algısı üzerindeki etkilerini inceleyerek literatürdeki diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Risk algısı boyutunun da ele alınması, öğretmenlerin iş güvenliği kültürünü yalnızca pasif bir bilgi birikimi olarak değil, aynı zamanda güvenlik risklerini değerlendirme ve yönetme becerisi olarak da benimsemeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yönüyle bu araştırma yapılan diğer benzer çalışmalardan ayrıldığı söylenebilir. Bu araştırma, öğretmenlerin iş yerindeki risklere karşı duyarlılıklarının arttırılmasına yönelik yeni öneriler sunmaktadır.

Sonuç olarak, bu araştırma, öğretmenlerin İSG farkındalığı ve eğitimi üzerine mevcut literatüre önemli katkılar sunmakta, aynı zamanda okul türleri, demografik değişkenler

ve risk algısı gibi yeni boyutları ele alarak İSG'nin daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır.

Öneriler

- Okul Türüne Göre Farklılaştırılmış Eğitim Programları: Meslek liseleri, Anadolu liseleri ve İmam Hatip liselerinde uygulanan başarılı İSG programlarını diğer okullara uyarlamak ve daha etkin hale getirmek için farklılaştırılmış eğitimler sunulabilir.
- İSG Farkındalığını Artırmak İçin Teknoloji Kullanımı: İSG eğitimlerinde sanal gerçeklik (VR) veya simülasyon teknolojileri kullanılarak daha etkin eğitim içerikleri hazırlanabilir ve böylece uygulamalı bir farkındalık sağlanabilir.
- Geniş Kapsamlı Araştırma ve Ölçme Çalışmaları: Okullarda İSG eğitimlerinin etkinliğini ölçmek için daha kapsamlı araştırmalar yapılmalı ve elde edilen sonuçlara göre eğitim programları sürekli olarak güncellenmelidir.
- Öğretmen ve Öğrencilere Yönelik İSG Farkındalık Kampanyaları: Eğitim-öğretim yılı boyunca öğrenci ve öğretmenleri bilinçlendirecek, farkındalık yaratan kampanyalar düzenlenebilir.

Bu öneriler doğrultusunda, okullarda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün daha da güçlendirilmesi ve öğrencilerin İSG konularında daha bilinçli hale gelmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

1. Uzun, S. S. (2019). *Mesleki ve teknik okullarda iş sağlığı ve güvenliği bilinci* (Master's thesis).
2. Aksoy, S., Çevik, B., & Çakıcıer, N. (2013). Gümüşova Meslek Yüksekokulu'nda iş güvenliği bilincinin belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 1(1), 69-76.
3. Kök Sevdali, N. (2019). *Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları ve karşılaştıkları sorunlar* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
4. Erdoğan, H. (2018). İş Sağlığı ve Güvenliği Sınavlarına Hazırlık Konu Kitabı, Stüdyo Star Ajans Matbacılık Ltd. Şti, Bursa.
5. Özgüler, A. T., & Tarkan, K. O. C. A. (2013). Meslek Yüksekokullarında İş Sağlığı Ve Güvenliği Eğitiminin Gerekliliği. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 3(4), 15-20.
6. Sevimli, K. A. (2013). Türk Borçlar Kanunu m. 417 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Işığında Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması. *Çalışma ve Toplum*, 1(36), 107-148.
7. Camkurt, M. Z. (2007). İşyeri çalışma sistemi ve işyeri fiziksel faktörlerinin iş kazaları üzerindeki etkisi. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 21(1), 80-106.
8. Karadeniz, O. (2012). Dünya'da ve Türkiye'de iş kazaları ve meslek hastalıkları ve sosyal koruma yetersizliği. *Çalışma ve Toplum*, 3(34), 15-73.
9. Arpa, M., & Çakı, C. (2018). "İş Kazası Diye Bir Şey Yoktur": Kanada İş Güvenliği Reklamları Üzerine İnceleme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 9(2), 75-87.
10. Fanning, F. (2003). *Basic safety administration: A handbook for the new safety specialist*. American Society of Safety Engineers.
11. Ayan, B., Çakmak, E., Karaman, E., & Koçak, D. (2013). Mahalli İdarelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi. *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM) Yayını*.
12. Horozoğlu, K. (2017). İş Kazalarının İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Analizi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 265-281.
13. Ceylan, H. (2011). Türkiye'deki iş kazalarının genel görünümü ve gelişmiş ülkelerle kıyaslanması. *KU IJARED*, Volume 3, Issue 2, 18-24.

14. Aygün, S. (2017). *İş Güvenliği Uzmanı Olabilecekler İçin İş Güvenliğinin Anlamı* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No: 480073)).
15. Sungur, E., & Şerfioğlu, U. K. (2007). İşletmelerde sağlık ve güvenlik kültürünün oluşturulması; tepe yönetimin rolü ve kurum içi iletişim olanaklarının kullanımı.
16. Ertuğ, C. A. N., & Kılıç, Ş. (2019). Okul öncesi eğitim: Temel sorunlar ve çözüm önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 483-519.
17. Ekinci, M., Tekdal, O. M. A., Ekinci, O. M. M. D., Oyanık, O. M. Y. M. F., & Demirkıran, O. M. Y. Z. Okul Yöneticilerinin Okul Güvenliğine İlişkin Algıları Öz.
18. Milli Eğitim Bakanlığı, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İş Sağlığı ve Güvenliği Konulu 2014/16 Sayılı Genelge
19. Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 25(25), 63-74
20. Turhan, M., & Turan, M. (2012). Ortaöğretim kurumlarında güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 121-142.
21. www.istatistik.meb.gov.tr.
22. Muzaffer, K., & Akbıyık, N. (2011). Türkiye’de İş Kazalarının Maliyetleri Ve Çözüm Önerileri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(2), 129-175.
23. Özkılıç, Ö. (2007). *İş sağlığı, güvenliği ve çevresel etki risk değerlendirmesi*. MESS.
24. Bozeli, E. (2018). *Sağlık meslek lisesinde okuyan öğrencilerin hijyen tutum ve davranışları* (Master's thesis, Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
25. <https://www.haberturk.com/istanbul-sancaktepe-de-kontrolden-cikan-otomobil-okul-bahcesine-uctu-3516519> (Erişim Tarihi: 10.10.2023).
26. <https://www.birgun.net/haber/okullarda-her-yil-yuzlerce-kaza-358157> (Erişim Tarihi: 10.10.2023).
27. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/samsunda-kamyon-ile-ogrenci-servisinin-carpistigi-kazada-1-kisi-oldu-6-kisi-yaralandi/3001475#:~:text=y%C3%B6netimindeki%2055%20ALK%2035%20p lakal%C4%B1,ya%C5%9Fam%C4%B1n%C4%B1%20yitirdi%2C%206%20C3%B6%C4%9Frenci%20yaraland%C4%B1>. (Erişim Tarihi: 11.01.202).
28. <https://www.birgun.net/haber/servis-kazalari-olagan-hale-geldi-380519> (Erişim Tarihi: 10.10.2023).

29. <https://www.aksam.com.tr/guncel/izmirde-okulda-yangin/haber-1276908>
(Erişim Tarihi: 10.10.2023).
30. <https://www.haberturk.com/son-dakika-okulda-zehirlenme-panigi-10-ogrenci-hastanelik-oldu-3415596> (Erişim Tarihi: 10.10.2023).
31. <https://www.mynet.com/gorme-engelli-ogrenci-3uncu-kattan-duserek-yaralandi-110103908752> (Erişim Tarihi: 10.10.2023).
32. MEB Destek Hizmetleri Genel M¼d¼rl¼ę¼ İşyeri Sağlık ve G¼venlik Birimi Daire Başkanlığı (2021). 2021 Yılı Sağlık ve G¼venlik Hizmetleri Değerlendirme Raporu, 19
33. Mersin valiliği İl Milli Eğitim M¼d¼rl¼ę¼, (2017) İşyeri Sağlık ve G¼venlik Birimi, Okul ve Kurumlarda İş Sağlığı ve G¼venlięi Hizmetlerinin Uygulamasına İlişkin Yönerge.
34. İş Sağlığı ve G¼venlięi Kanunu. (2012, 26 Haziran). Resmi Gazete (Sayı:28339). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm>.
35. Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi (19. bs). *Ankara: Nobel yayın dağıtım*.
36. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve G¼venlięi Kanunu 2014-16 Milli Eğitim Bakanlığının İSG Genelgesi
37. İş Sağlığı Ve G¼venlięi Kurulları Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete Tarihi/Sayısı:18.01.2013/28532
38. İş Sağlığı Ve G¼venlięine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği Resmi Gazete Tarihi/Sayısı:26.12.2012/28509
39. İş Sağlığı Ve G¼venlięi İle İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikleri Ve Seçilme Usul Ve Esaslarına İlişkin Tebliğ Resmi Gazete Tarihi/Sayısı:29.08.2013/28750
40. Sağlık Ve G¼venlik İşaretleri Yönetmeliği Resmi Gazete Tarihi/Sayısı:11.09.2013/28762
41. Cereci, C., ve Çetin, R. B. (2019). İş sağlığı ve g¼venlięi mevzuatından kaynaklanan sorumluluklarına ilişkin okul m¼d¼r¼ görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 151-162.
42. Uzun, S. S. (2019). *Mesleki ve teknik okullarda iş sağlığı ve g¼venlięi bilinci* (Master's thesis).
43. Deliönü, Ö., & Utlu, Z. (2016). High school and equivalent schools in the occupational health and safety occupational health and safety hazards outside Lise ve dengi okullarda iş sağlığı ve g¼venlięi ile iş sağlığı ve g¼venlięi

- dışındaki tehlikeler. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 1514-1531.
44. Baznabaz, M. Ş., Akın, M., Elgörmüş, Y., Özmen, Ş., & Böçkün, M. (2023). Okul ortamında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların doküman analizi ile incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 10(1), 208-223.
45. Canoğlu, H., Kaçar, E., Abdan, Ş., Aba, E., & Dağ, H. (2023). Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ile bir ilkokula yönelik örnek risk analiz çalışmasının incelenmesi. *Asya Studies*, 7(25), 307-316.
46. Yıldırım, M. (2022). *Okullarda İş Sağlığı Ve Güvenliği: Açıklayıcı Karma Yöntem* (Doctoral dissertation, Hatay Mustafa Kemal University).
47. Koyuncu, U., & Öztürk, Ö. F. (2022). Öğretmenlerin İş Güvenliği Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi: İSTEK Okulları İstanbul Kampüslerinde Uygulama. *International Journal of Advances in Engineering and Pure Sciences*, 34(4), 550-559.
48. Kandemir, A., & Argon, T. (2020). İnsan kaynakları yönetiminin iş güvenliği uygulamaları açısından okul güvenliği. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1154-1167.
49. Taşdemir, C., & Gür, B. (2021). Sınıf öğretmenlerinin iş sağlığı ve güvenliği öz yeterliği (İğdır ili örneği). *International Journal of Advances in Engineering and Pure Sciences*, 33(3), 467-477.
50. Altan, Ö. Z. (2004). Sosyal politika dersleri. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
51. Arıcı, K. (1999). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Dersleri. Ankara: TES-İŞ Eğitim Yayınları.
52. Gerek, H. N. (2008). İş Sağlığı ve İş Güvenliği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
53. Çiçek, Ö., & Öçal, M. (2016). Dünyada Ve Türkiye’de İş Sağlığı Ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi. *Hak İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, 5(11), 106-129.
54. <https://www.resmigazete.gov.tr/>
55. Canoğlu, H., Kaçar, E., Abdan, Ş., Aba, E., & Dağ, H. (2023). Okullarda İş Sağlığı Ve Güvenliği Uygulamaları İle Bir İlkokula Yönelik Örnek Risk Analiz Çalışmasının İncelenmesi. *Asya Studies*, 7(25), 307-316.
56. Kılış, İ. (2013). İş Sağlığı ve Güvenliği’nde Yeni Bir Dönem: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (İSGK). *ISGUC The Journal of Industrial Relations*

- and Human Resources*, 15(1), 17-42.
57. Topgöl, S., & Alan, Ç. (2017). Öğrencilerin İş Güvenliği ve İş Güvenliği Eğitimi Algisinin Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 587-598.
58. Chatigny, C. (2022). Occupational health and safety in initial vocational training: Reflection on the issues of prescription and integration in teaching and learning activities. *Safety Science*, 145, 105580.
59. Croghan, E., & Johnson, C. (2004). Occupational health and school health: a natural alliance? *Journal of Advanced Nursing*, 45(2), 155-161.
60. Jang, K., & Ha, K. (2016). The impact of occupational health and safety education on the reduction of workplace accidents. *International Journal of Occupational Safety*, 12(1), 45-54.
61. Rusu-Zagar, G., Iorga, I., Anghel, S. O., & Rusu-Zagar, C. (2013). Integration of occupational safety and health into the education system in Europe. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 92, 832-837.
62. Zanko, M., & Dawson, P. (2011). The influence of safety professionals on policy and practice. *Journal of Occupational Health and Safety*, 9(3), 321-338.

EKLER

Ek1. Çalışma Ölçek İzni

Ynt: Anket Çalışma İzni Hakkında; "İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği; Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması"

Lütfi Hocam merhaba,

İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği'ni çalışmanızda kullanabilirsiniz. Başarılar dilerim.

Zeynep Feride Olcay

 İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ		Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Feride OLCAY MÜLKİYETİ KORUMA VE GÜVENLİK BÖLÜMÜ İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ Program Başkanı Program Director FLORYA HALİT AYDIN YERLEŞKE İ 444 1 423 40103 zeynepolcay@aydin.edu.tr	İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL AYDIN UNIVERSITY Florya / Bahçelievler Büyükdere / Kadıköy IAUKAMPUS aydin.edu.tr
---	---	--	--

Bu e-posta ve ekleri, e-postada gönderildiği belirtilen kişi/kişilere özel ve gizli olup; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve 25 Mayıs 2018 tarihli Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü ("GDPR") kapsamında kişisel veriler içerebilmektedir. Bu e-posta ve eklerinin tarafınıza gönderim amacı ile orantılı olarak kullanılması kanuni bir zorunluluktur. İletilen bilgiler sadece göndericisi tarafından alması amaçlanan yetkili gerçek ya da tüzel kişinin kullanımı içindir. Eğer söz konusu yetkili alıcı değilseniz bu elektronik postanın içeriğini açıklamaz, kopyalamaz, yönlendirmez ve kullanmanız hukuka aykırı ve yasaaktır, eğer bu mesajı yanlışlıkla aldıysanız lütfen göndereni ile temasa geçiniz ve bu elektronik postayı siliniz. İstanbul Aydın Üniversitesi bu mesajın içerdiği bilgilerin doğruluğu veya eksiksiz olduğu konusunda herhangi bir garanti vermemektedir. Bu nedenle bu bilgilerin ne şekilde olursa olsun içeriginden, iletilmesinden, alınmasından ve saklanmasından sorumlu değildir. Bu mesajdaki görüşler yalnızca gönderen kişiye aittir ve İstanbul Aydın Üniversitesi'nin görüşlerini yansıtmayabilir. Bu e-posta bilinen bütün bilgisayar virüslerine karşı taranmıştır.

This e-mail and attachments are private and confidential to the person(s) specified in the e-mail and it may contain personal data within the scope of 6698 numbered Law On The Protection Of Personal Data, and 25 May 2018 dated European Union General Data Protection Regulation. It is legal obligation to use this e-mail and attachments for the purpose of sending them to you. The information transmitted is intended only for the person or entity to which it is addressed and may contain confidential and/or privileged material. Any review, retransmission or other use of, or taking of any action in reliance upon, this information by persons or entities other than the intended recipient is prohibited and may be unlawful. If you receive this in error, please contact the sender and delete the material from any computer. Please note that any opinions expressed in this e-mail are those of the author personally and not İstanbul Aydın University who do not accept responsibility for the contents of the message. This e-mail has been scanned for all known computer viruses.

Gönderen: Lütfi Biçer <lutfi_bicer@hotmail.com>

Ek2. Literatür Özeti

Yurt dışında yapılan çalışmalar				
Araştırmacılar	Yayın türü	Amaç	Yöntem	Önemli Bulgular
Céline Chatigny (2022).	Makale	Araştırma mesleki eğitimde iş sağlığı ve güvenliği (OSH) eğitimine yönelik sorunları incelemeyi, eğitimde risk önleme kültürünün nasıl geliştirilebileceğine dair öneriler sunmayı amaçlamaktadır.	Ergonomik bir yaklaşım çerçevesinde OSH eğitimindeki sorunlar ve entegrasyon inisiyatifleri incelenmiştir. Özellikle Quebec'teki OSH öğretmen eğitimine odaklanılmıştır.	Geleneksel OSH eğitim yaklaşımlarının sadece temel bilgileri ve uyum kurallarını vurgulaması, eğitimlerin iş hayatına aktarımını sınırladığı tespit edilmiştir. Eğitimlerin yalnızca prosedürlere dayalı bir davranış modeli yerine, faaliyet içi bilgi edinimini destekleyen bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği belirtilmiştir. OSH'nin öğretmen eğitimine entegrasyonunun farklı bağlamlarda uygulanabilir olduğu vurgulanmıştır.
Konghwa Jang, Kwonchul Ha (2016).	Makale	İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin iş kazalarının meydana gelme oranı üzerindeki etkisini incelemek	Nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. "İş Sağlığı ve Güvenliği Güncel Durum" anket verileri kullanılarak ANOVA ve Poisson regresyon analizi yapılmıştır.	Eğitimlerin uygulanmasının iş kazalarının meydana gelme olasılığını önemli ölçüde azalttığı, ancak eğitimlerin uygulama oranlarının yetersiz olduğu belirlenmiştir.
Mostafa NS, Momen M, (2014).	Araştırma Makalesi	Teknik eğitim gören öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği (İSG) konusundaki bilgi, tutum ve uygulamalarını değerlendirmek	Anket ve Eğitim Müdahalesi	Öğrencilerin yalnızca %12,2'si daha önce iş sağlığı konusunda bir eğitim aldığını belirtmiştir. Öğrencilerin %71,4'ü çalışmalarında kişisel koruyucu ekipmanlara (PPE) ihtiyaç duyduklarını belirtirken, %61,2'si PPE kullanmayı tercih etmekte, ancak sadece %26,5'i bu ekipmanları her zaman kullanmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin yalnızca %51'i periyodik tıbbi muayenenin doğru tanımını bilmektedir. Eğitim sonrası değerlendirmede, iş sağlığı kanunları, kimyasal dökülmelerin doğru yönetimi ve makine gürültüsünün tehlikeleri konusunda bilgi düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış olduğu görülmüştür (sırasıyla %64,3, %96 ve %100). Bu bulgular, teknik okul öğrencilerinin iş sağlığı konusunda daha fazla eğitim alması gerektiğini göstermektedir.
Gilda Rusu-Zagar, Ionel Iorga, Sorin Ovidiu Anghel, Catalin Rusu-Zagar (2013).	Makale	Avrupa düzeyinde iş sağlığı ve güvenliği kültürünün eğitim sistemine entegrasyonunu incelemek.	Literatür incelemesi ve AB stratejilerine dayalı kavramsal analiz	İş sağlığı ve güvenliği eğitimini müfredata entegre eden yaklaşımların, risklerin önlenmesine önemli katkı sağladığı ve AB İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın uygulama çerçevesi sağladığı belirtilmiştir. Eğitim kurumlarında risk değerlendirmesi, acil durum prosedürleri ve denetim sistemlerinin kritik önemde olduğu vurgulanmıştır.

Michael Zanko, Patrick Dawson, (2011).	Derleme Makale	İş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının politika ve uygulamalara etkisini incelemek.	Literatür Taraması	İş sağlığı ve güvenliği araştırmalarının geniş bir kavramsal çerçevede incelenmesi gerektiği belirtilmiş ve İSG yönetiminde bağlamsal ve süreç odaklı yaklaşımların önemi vurgulanmıştır. İSG'nin bağlam içinde ve uzun vadede incelenmesini sağlayan kapsamlı vaka çalışmalarının değeri öne çıkarılmıştır.
Emma Croghan & Carol Johnson (2004).	Araştırma Makalesi	Okul sağlığı ve iş sağlığı hemşireliği arasındaki benzerlikleri inceleyerek bu alanlar arası iş birliğinin faydalarını belirlemek.	Literatür incelemesi ve kamu sağlığı çerçevesinde karşılaştırmalı analiz.	Okul sağlığı ve iş sağlığı hemşireliği arasında doğal bir ittifak bulunduğu, çocukların iş hayatına hazırlanmasında okulların önemli rol oynadığı vurgulanmıştır. İş sağlığı ve güvenliği bilincinin erken yaşlarda aşılanması kamu sağlığına katkıda bulunacağı, okul-iş sağlığı iş birliğinin gençlerin sağlığını korumada etkili olabileceği belirtilmiştir.
Konghwa Jang, Kwonchul Ha (2016).	Makale	İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin iş kazalarının meydana gelme oranı üzerindeki etkisini incelemek	2012 yılı "İş Sağlığı ve Güvenliği Güncel Durum" anket verileri kullanılarak ANOVA ve Poisson regresyon analizi	Eğitimlerin uygulanmasının, iş kazalarının meydana gelme olasılığını önemli ölçüde azalttığı bulunmuştur. Ancak eğitim uygulama oranlarının hala yetersiz olduğu vurgulanmıştır.
Yurt İçinde yapılan çalışmalar				
Araştırmacılar	Yayın türü	Amac	Yöntem	Bulgular
Canoğlu, H., Kaçar, E., Abdan, Ş., Aba, E., & Dağ, H. (2024).	Makale	İlkokul seviyesindeki okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını inceleyerek, öğrenciler, öğretmenler ve diğer okul paydaşlarına yönelik sağlık ve güvenlik risklerini belirlemek ve bu riskleri yönetmek amacıyla bir örnek risk analizi çalışması sunmak.	Kaynak taraması ve risk analiz	İş sağlığı ve güvenliği açısından personel ve öğrencilerde farkındalık oluşturulması gerektiği, risk analizinin etkin bir şekilde uygulanmasıyla güvenli okul ortamlarının sağlanabileceği tespit edilmiştir. 6331 Sayılı Kanun kapsamında alınması gereken önlemler vurgulanmıştır.

Baznabaz, M., Ş., Akın M., Elgörmüş, Y., Özmen, Ş., Böçkün, M., (2023).	Makale	Okul ortamında iş sağlığı ve güvenliği (İSG) üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin doküman analizi yöntemiyle incelenmesidir. Araştırma, 2017-2022 yılları arasında Türkiye’de yürütülen 50 lisansüstü tezi kapsamaktadır	Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden "doküman analizi" kullanılmıştır. Verilerin analizi için betimsel analiz tekniği uygulanmıştır. İncelenen tezler; yıl, veri türü, araştırma deseni, örneklem grubu ve tema gibi kategorilere göre sınıflandırılmıştır. Verilerin toplanmasında, ilgili literatür taranarak geliştirilen "Yayın İnceleme Formu" kullanılmıştır. Verilerin güvenilirliği, uzman görüşleri ve karşılaştırmalı incelemelerle sağlanmıştır.	Araştırmada, okul ortamında İSG üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde olduğu ve nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği görülmüştür. Tezlerin çoğunluğu 2022 yılında yayımlanmış olup, betimsel araştırma deseni en çok tercih edilen araştırma desendir. Örneklem türü olarak ise çoğunlukla öğretmenler seçilmiştir. Tematik incelemede en sık karşılaşılan temalar; personel sayısı ve niteliği, sağlık davranışı geliştirme, fiziki koşullar ve hizmet içi eğitimler gibi başlıklar altında toplanmıştır. Çalışmanın bulguları, okul ortamında İSG ile ilgili yapılan tezlerdeki genel eğilimlerin büyük ölçüde paralellik gösterdiğini ortaya koymuştur. Nicel araştırma yöntemlerinin tercih edilme sebepleri arasında, büyük örneklemle çalışma olanağı ve genellenebilir sonuçlara ulaşılabilmesi yer almaktadır. Çalışma, okul sağlığı ve güvenliği ile ilgili yapılacak lisansüstü araştırmalarda yöntem çeşitliliğinin artırılması ve özellikle İSG farkındalığı kazandırmaya yönelik projelerin geliştirilmesi gerektiğini önermektedir.
Koyuncu, U., Öztürk, Ö.F. (2022).	Makale	İstanbul İSTEK Okulları'nda görev yapan öğretmenlerin 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na dair bilgi düzeylerini değerlendirmek	Nicel araştırma teknikleri	Öğretmenlerin çoğunun İş Sağlığı ve Güvenliği kültürünün yaşamın her aşamasında olması gerektiğini düşündüğü ve eğitimlerin risk azaltmada etkin olduğunu belirlemiştir. Ayrıca, İSG eğitimi alanların iş kazası sonrası yapılması gerekenler konusunda daha bilgili olduğu ve erkek öğretmenlerin İSG riskleri konusunda daha yüksek bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir.
Yıldırım, M. (2022).	Makale	Okullardaki iş sağlığı ve güvenliği algılarını belirlemek ve iyileştirme önerileri sunmak.	Açımlayıcı Karma Yöntem: Nicel ve nitel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Nicel veriler anketle, nitel veriler yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanmıştır.	Okullarda iş sağlığı ve güvenliği algısının yüksek olduğu; öğretmenlerin İSG algılarının cinsiyet, hizmet süresi gibi değişkenlere göre değişmediği, ancak okul türü ve İSG eğitimi alıp almama durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin İSG ile ilgili farkındalık düzeyi yüksek çıkmış, okul yöneticilerinin İSG konusunda daha fazla sorumluluk hissetmeleri gerektiği görülmüştür.
Taşdemir, C., & Gür, B. (2021).	Makale	Iğdır ilindeki sınıf öğretmenlerinin iş sağlığı ve güvenliği (İSG) öz yeterlik algılarını tespit etmek	Çalışma, ölçek geliştirme süreci uygulanarak bir anket formu oluşturulmuş ve 366 öğretmen üzerinde SPSS kullanılarak istatistiksel analizler yapılmıştır.	Öğretmenlerin İSG bilgi düzeylerinin yüksek olduğu, öz yeterlik algılarının hizmet süresi ve çalışma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği, ancak daha önce İSG eğitimi almış olmanın öz yeterlik algısında anlamlı bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca hizmet süresi arttıkça öz yeterlik algısının da arttığı gözlemlenmiştir.

Kandemir, A., Argon, T. (2020).	Makale	Okul güvenliği uygulamaları ve sorunlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerini belirlemek	Nitel araştırma yöntemi, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile içerik analizi ve betimsel analiz kullanılarak yapılmıştır. Çalışma grubunu Bolu il merkezi devlet okullarında görev yapan 15 öğretmen ve 15 yönetici oluşturmaktadır.	Çalışanlar için fiziksel alanları güvenli hale getirme, nöbetçi öğretmen görevlendirme gibi güvenlik önlemlerinin yeterli görüldüğü; fakat bazı eksikliklerin de (yasa ve mevzuat eksikliği, iletişim sorunları vb.) olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar, bilgilendirme toplantılarının sık yapılması ve okul güvenlik görevlisi sayısının artırılması gibi önerilerde bulunmuşlardır.
Cereci, C. ve Çetin, B., R. , (2019).	Makale	Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği mevzuatından kaynaklanan sorumluluklarına dair görüşlerini ortaya koymak	Nitel araştırma, olgubilim deseni; 2017-2018 eğitim yılında Mersin'de görev yapan 15 okul müdürü ile yarı yapılandırılmış görüşme formu	Okul müdürlerinin büyük çoğunluğu, İSG sorumluluklarının fazla olduğunu ve yetkilerle dengelenmesi gerektiğini düşünmektedir. Fiziksel imkanların yetersizliği ve mevzuatın eğitim kurumlarına uygun olmayışı en çok belirtilen sorunlardır. Katılımcılar, uzman ihtiyacı ve ek kaynak gerekliliğini önermektedir.
Uzun, S., S., (2019).	Yüksek lisans tezi	Mesleki ve Teknik Okullarda iş sağlığı ve güvenliği bilincini ölçmek ve geliştirme önerileri sunmak	Türkiye genelinde Mesleki ve Teknik Okullardaki öğrenci, öğretmen ve okul idarecilerinden oluşan örneklem grubuna çevrimiçi anket yöntemiyle veri toplanmıştır. Anketler 11. ve 12. sınıf öğrencileri, meslek dersi öğretmenleri ve okul idarecilerine yönelik olarak tasarlanmış ve katılımcılarla e-posta, telefon ve kısa mesaj yoluyla iletişim sağlanarak doğrulama yapılmıştır	Meslek liselerinde İSG bilincinin yetersiz olduğu, İSG konusunda verilen eğitimlerin güncellenmesi gerektiği ve İSG uzmanlarıyla iş birliğinin önemi vurgulanmıştır. İSG bilincinin artırılması için meslek liselerinde eğitimlerin genişletilmesi, öğrenci-öğretmen-idareci arasında bilinç oluşturulması gerektiği, özellikle öğrencilerin işletmelerde İSG bilinci yüksek yerlerde beceri eğitimi almalarının önemi ortaya konmuştur.
Delionü, Ö ve Utlu Z., (2016).	Makale	Lise ve dengi okullarda çalışan öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi düzeyleri ve iş güvenliği tedbirleri dışındaki gizli tehlikeleri belirlemek	Nitel araştırma yöntemi kullanılarak, Şişli ve Kağıthane ilçelerindeki liselerde görev yapan 17 mesleki teknik öğretmen, 15 kültür dersi öğretmeni ve 6 yönetici olmak üzere toplam 32 katılımcı ile odak grup görüşmeleri ve bire bir görüşmeler yapılmıştır.	Mesleki teknik öğretmenlerin iş güvenliği konusunda daha fazla bilgiye sahip oldukları, ancak okullarda iş güvenliği tedbirleri dışında kalan öğrenci güvenliği ile ilgili bazı gizli tehlikelerin de olduğu saptanmıştır. Ayrıca, mesleki teknik öğretmenlerin iş güvenliği tedbirlerinin alınmasında aktif rol oynadıkları, genel olarak iş sağlığı ve güvenliği bilincinin artırılması gerektiği belirlenmiştir.